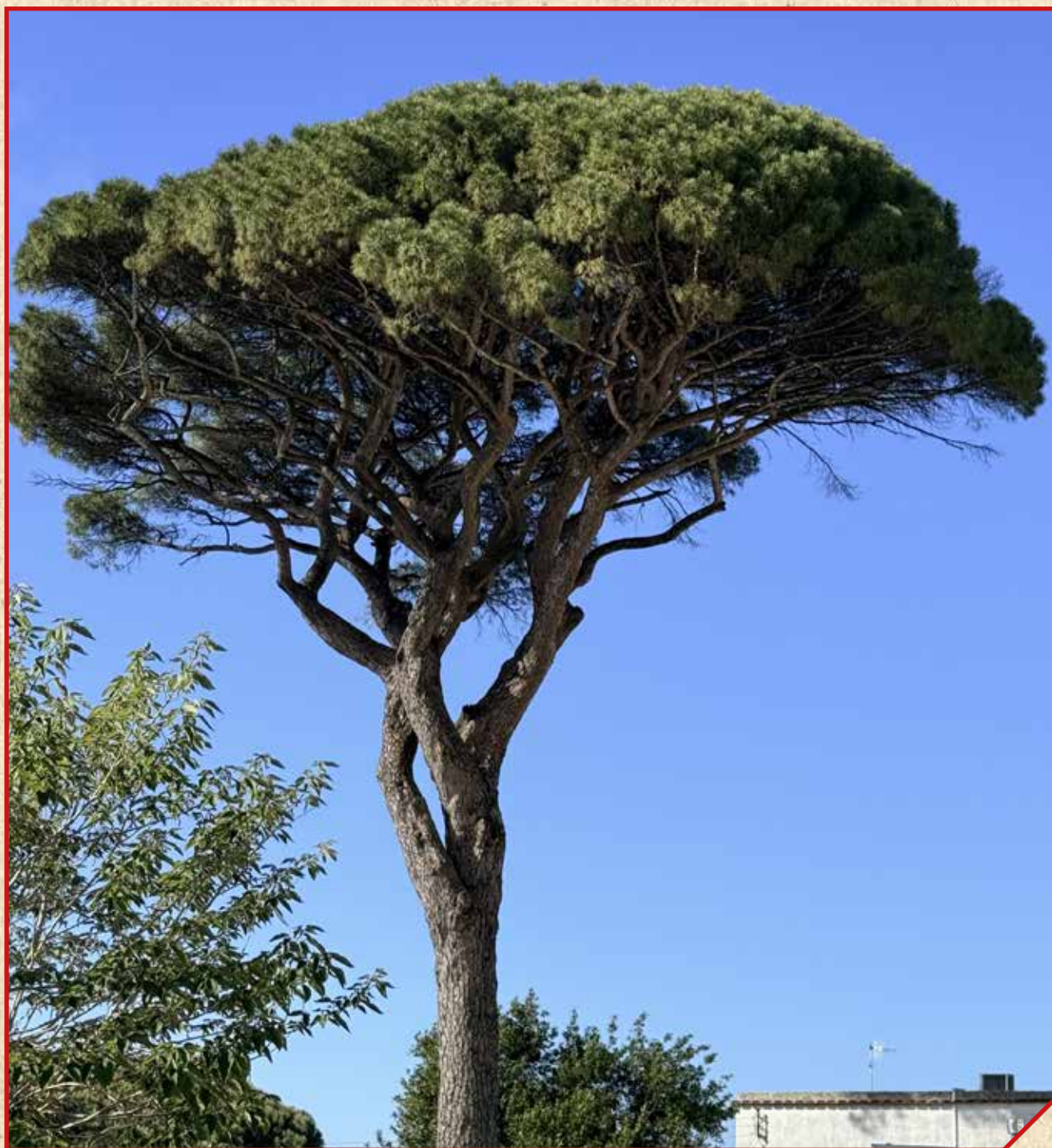

Dunántúli Harangszó

A NYUGATI (DUNÁNTÚLI) EVANGÉLIKUS EGYHÁZKERÜLET LAPJA

2026. ŐSZ

Szerkesztői sorok

Akármilyen rövidnek is tűnt a nyár, főleg a gyerekeknek, remélem, hogy sok szép élményt emlegethetünk az új tanév/munkaév közben. Nyári táborok, családi nyaralások, találkozások, beszélgetések, vagy éppen a betakarított munkánk eredménye kerülhet elő egy-egy fejünkben levő kivetítő vetítővásznán. Egy ilyen élményt szeretnénk most mi is feleleveníteni. Jó felidézni magukban azoknak, akik részesei lehettek, és örömmel osztjuk meg azokkal az olvasókkal, akik nem voltak ott. Lapunk őszi száma egy kicsit más, mint a többi. Most a fő hangsúly a tavaszi sárvári egyházkerületi nap előadásaira került. Ez volt az az ünnepi együttlét, ahol református testvéreinkkel közösen ünnepeltük az egyházkerületeink 450. születésnapját és a lelkészeink gályarabságból való szabadulásának 350. évfordulóját.

Most tehát az igehirdetés és az előadások olvasható formában is megjelennek. Ezek mellett néhány képpel szeretnénk az élményt is átadni.

Az ünnepi pillanatokon túl a havi igemagyarázatok mellett „nagyítónk” alá a SZABADULÁS kerül. Az Ágostai hitvallás létrejöttének 500. évfordulójára készülve a hatodik részre figyelünk. ARC/KÉP rovatunkban Németh Jenőt mutatjuk be. A negyven éves, sokrétű szolgálataért kitüntetett testvérünk Győr-Ménfőcsanak gyülekezetének gondnoka. Az irodalmat kedvelők a 250 éve született Berzsenyi Dániel életét, munkásságát eleveníthetik fel. Zárásként egy olyan, az előző számból kimaradt írást olvashatunk, amely hidat képezhet a mögöttünk lévő és az új tanév között.

Jó olvasást és töltekezést kívánok!

Koczor György főszerkesztő

CÉDRUS Tanévkezdésre, nem csak iskolásoknak

A zsoltáros azt mondja, hogy az igaz ember magasra nő, mint a libanoni cédrus [Zsoltárok 92,13]. Amikor egy új tanév kezdetén állunk, jó magunk elé képzelni ezt a hatalmas, zöldellő fát.

fa, amely a folyóig ereszti gyökereit. Nincs mitől félnie, ha eljön a hőség, lombja üde zöld marad. Száraz esztendőben sem kell aggódnia, szüntelenül termi gyümölcsét (Jeremiás 17,8). Ezek a láthatatlan gyökerek tartják meg szilárdan és megbízhatóan a törzset a legnagyobb viharokban is.

Az iskolakezdés pontosan egy ilyen növekedési időszak indulása. Új tárgyak, nehezebb elvárások, sűrű hétköznapi és ismeretlen kihívások várnak ránk. Néha úgy érezhetjük, hogy a stressz és a követelmények viharoként neheznek ránk.

A cédrus képe arra emlékeztet minket, hogy a valódi fejlődéshez idő és türelem kell. Pál apostol is erre bátorít minket, amikor azt írja: Gyökerezetek meg és épüljete fel öbenn, erősödjete meg a hit által, amint tanultátok, és hálaadásotok legyen egyre bőségesebb (Kol 2,7). Isten nem várja azt tőlünk, hogy egyetlen nap alatt érjünk el a csúcsra. Ne essünk hát pánikba,

ha valami nem sikerül azonnal, hiszen minden egyes nap egy újabb évgyűrű az életünkben. A mi igazi forrásunk Isten ígéje és szeretete. Ha a sulis hajtásban naponta megállunk egy pillanatra imádkozni, akkor a lelkünk a mélyből kap belső stabilitást. Ez a láthatatlan kapcsolat tart meg minket akkor is, ha elfáradunk a tanulásban. A cédrus zöldje a reményt hirdeti, tiszta illata pedig frissességet hoz a környezetébe.

Ugyanígy a mi küldetésünk is az az iskolában, hogy békességet és az örömet vigyünk a közösségbe. Ez a fa nem önző: Ezékiel próféta szerint ágai között fészket rak mindenféle madár (Ez 17,23). Az új tanévben mi magunk is lehetünk ilyen óvó cédruságak.

Vegyük észre a magányos padtársunkat, védjük meg a gyengébbet, és nyújtunk segítő kezet egymásnak! Legyen ez a tanév a biztos alapok, a türelmes növekedés és az egymásra figyelés áldott ideje.

Koczor György

SZEPTEMBER

JOBB EGY MAROKRA VALÓT SZEREZNI NYUGODTAN, MINT KÉT MAROKRA VALÓT HAJSZOLTAN ÉS HASZTALAN ERŐLKÖDÉSSSEL. (PRÉD 4,6)

Hiábavalóság, minden csak hiábavalóság, – ismételteti a Prédikátor könyvében. Teológiai vonatkozásban minden emberi, Isten nélkül megcselekedett dolog, vagy döntés valóban a hiábavalóságra vezet. A létezés értelmét az Istennel való élő és személyes kapcsolat adja meg, és ez az, ami döntéseinknek, dolgainknak is valódi értelmet ad. Ezért is olyan valóságos és igaz ennek az igének az üzenete. Ez a hozzáállás, ez a mentalitás – a mindig többet, mindig jobbat – alapvetően határozza meg a legtöbb embert. A munka már nem csak eszköz a pénzkeresésre, hanem cél is, amely minősít és az értékét adja az embernek.

Eszembe jutnak Jézus szavai: „Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall?” (Mt 16,26) Mert nem úgy van-e az ember, hogy hajszolja a pénzt, a sikert és az elismerést? És hiába is kap meg ezek közül bármit, hiába mondhatja el magáról, hogy ő legalább anyagilag nem szenved hiányt, mégis legbelül üres és igazából hiányzik számára valami, amit eddig sem a siker, sem az anyagiak nem tudtak megadni. Mert az Istennel való kapcsolatot, a Tőle kapott valódi békességet nem lehet megvenni, nem lehet még kemény munkával sem kiérdemelni. Az kegyelem. Azt elfogadni lehet. Elfogadni üres kezekkel és üres szívvel, elengedve mindazokat, amiket addig fontosnak gondolt az ember. Azért, hogy ezek után az Isten tehessen gazdaggá, hogy Ő lehessen az aki betölti az űrt és megelégit. Hogy az ember átélhesse és megélhesse, hogy a Mennyei Atya gondját viseli az Övéinek, és számontartja mindazokat, akik szeretik Őt. Ez a találkozás, ez a döntés, ez a meggazdagító elengedés teheti az ember életét és szívét nyugodttá és adhat felülről való békességet.

Elekne Udvaros Dóra

OKTÓBER

KRISZTUS SZABADSÁGRA SZABADÍTOTT MEG MINKET, ÁLLJATOK MEG TEHÁT SZILÁRDAN, ÉS NE ENGEDJÉTEK MAGATOKAT ÚJRA A SZOLGASÁG IGÁJÁBA FOGNI. (GAL 5,1)

A szabadság az ember egyik legmélyebb vágya. Vágyunk arra, hogy szabadon dönthessünk, szabadon szerethessünk, szabadon élhessünk. Mégis gyakran tapasztaljuk, hogy életünkben számtalan láthatatlan kötöttség vesz körül bennünket. Félelmek, bűnök, rossz szokások, emberi elvárások, sértettségek vagy éppen a saját önzésünk olyan bilincsekké válhatnak, amelyek észrevétlenül megkötöznek. Pál apostol ebben az igében nem politikai vagy társadalmi szabadságról beszél, hanem arról a lelki szabadságról, amelyet egyedül Krisztus tud ajándékozni. Jézus kereszthalála és feltámadása által megszabadított bennünket a bűn uralmától és attól a kénysertől, hogy saját erőnkől próbáljunk megfelelni Istennek. A megváltás ajándék, amelyet hit által fogadhatunk el. Ezért hangzik a felszólítás: „Álljatok meg tehát szilárdan!” A keresztény szabadság nem egyszeri élmény, hanem olyan ajándék, amelyben nap mint nap meg kell maradnunk. Könnyen visszatérhetünk régi életünk mintáihoz, engedhetünk a bűn csábításának vagy annak a gondolatnak, hogy Isten szeretetét ki kell érdemelnünk. Pál arra bátorít, hogy ne engedjük magunkat újra a szolgaság igájába hajtani. Érdemes megvizsgálnunk önmagunkat: mi az, ami ma megkötöz? Mi az, ami elveszi a belső békénket? Talán a múlt terhei, a harag, a megbocsátás hiánya, a megfélemlési kényszer vagy a jövőtől való félelem. Krisztus nemcsak megbocsátja bűneinket, hanem képes ezektől a kötelékektől is megszabadítani bennünket. Az Ő szabadsága nem azt jelenti, hogy azt teszem, amit akarok, hanem azt, hogy végre képes vagyok azt tenni, amire Isten teremtett: szeretni Őt és embertársaimat. Ez a szabadság felelősséget is jelent. A szabad ember nem önmagáért él, hanem szeretetből szolgál. A Szentlélek vezetésével a szabadság nem önzéshez, hanem örömhöz, békességhez, türelemhez és szeretethez vezet. Aki Krisztusban szabad, azt már nem a félelem irányítja, hanem a bizalom. Ma is halljuk ezt a biztatást: Krisztus már megszabadított. Ne forduljunk vissza azokhoz a kötelékekhez, amelyekből Ő kiszabadított bennünket. Álljunk meg szilárdan a hitben, ragaszkodjunk Isten kegyelméhez, és éljünk úgy, mint akik valóban szabadok.

Veres József

NOVEMBER

[AZ ÚR] IGAZSÁGOT SZOLGÁLTAT A NEMZETEK KÖZÖTT, ÍTÉLETET HOZ MINDEN NÉP ÜGYÉBEN. KARDJAIBÓL EZÉRT KAPÁKAT KOVÁCSOLNAK, LÁNDZSAIKBÓL PEDIG METSZŐKÉSEKET; NÉP A NÉPRE KARDOT NEM EMEL, HADAKOZÁST TÖBBÉ NEM TANUL. (ÉZS 2,4)

„A háború a politika folytatása más eszközökkel” – mondta Carl von Clausewitz porosz tábornok, a 19. század nagy teoretikusa. Ez az idézet rámutat, hogy a háborúskodás nem más, mint az intézményesített, az állam által gyakorolt erőszak-monopólium bevetése abból az célból, hogy valamely más országra ráerőltessük a saját akaratomat. Ha viszont megfordítjuk ezt a mondatot, hogy az is igaz lehet egyszerre, hogy a politika nem más, mint háború, csak békés eszközökkel. Ez talán elsőre cinikus, hovatovább meglehetősen technokrata kijelentésnek tűnhet. Nem illenek az ilyen, és ehhez hasonló mondatok a huszonegyedik század elején tömegével képviselt és vallott filozófiához, amely az ember jóságában, és nagyszerűségében hisz. Ehhez képest merőben ellentétes az a mára már lesajnált és lenézett antropológia, amelyet a keresztények vallanak a kezdetektől fogva. Az ember értékes, sőt, teremtettsége okán Isten képmása, ugyanakkor eredendően romlott, és bűnös, aki megváltásra, irgalomra, és kegyelemre szorul. Ennek az egyik legfontosabb ismérve, hogy a II. Világháború óta összesen három nap(!!!) volt, amikor nem szóltak a fegyverek a földgolyón. A háború pedig nem más, mint politika más eszközökkel. Erő, és akarat érvényesítése kardokkal, lándzsákkal, metszőkészekkel, vagy netán bombával, ágyúval, vagy hidrogénbombával. Az eszköz érdektelen, a cél az egótól duzzadó ember igazának kivívása. A kegyetlenül kivívott igazságok pedig csak még több igazságtalanságot és szenvedést szülnek. Isten igazsága a kereszten, a szenvedő Jézus Krisztusban mutatkozott meg. Ma, amikor világunk és társadalmaink forrongó csatatérre változtak, és egyre érezzük ennek szorongató érzését, csak a kereszt igazsága tudja kicsavarni a ma talán még virtuális, de annál veszélyesebb kardokat, kapákat és metszőkészeket a kezeink közül!

Tiborc Dániel

Steinbach József református püspök igehirdetése
Zakariás próféta könyvének 4. fejezete 6. verse alapján

Nem erővel, sem hatalommal, hanem az én lelkemmel! azt mondja a Seregeknek Ura

(Károli fordítás)

Kedves evangélikus és református testvérek!

Ahogy ebből az igéből kicsengett az öröm, a mi szívünkben is ott van az öröm, hogy együtt lehetünk. Egyrészt hálát adva hitvalló elődeink tanúságtételéért. A nevek közül csak néhányat említek: Edvi Illés Gergely, Borhidai Miklós, Séllyei István, Kocsi Csörgő Bálint. Áldott legyen az Isten, hogy miközben hálát adunk az ő hitvalló tanúságtételükért, közben egy missziói napot szerveztünk, hogy a jelenben reménységre hangoljuk egymást, és Isten igéjére figyelve átéljük azt a csodát, ami ennek a napnak a jelmondata: „Nem erővel, nem hatalommal, hanem az én lelkemmel”. Vagyis az Isten Lelke átjárja életünket, szolgálatunkat. A múltból erőt merítve a jelenbe, a jövő felé reménységgel tekintve. Jöjj hát, Szentlélek Úristen!

Mit mond a mai ige? Milyen üzeneteket tesz bennünk élővé és hatóvá?

Először is azt hangsúlyozza ez az ige, hogy Isten szabadító Úr. Tudjuk, hogy az Ószövetség népe ezt többször megtapasztalta az Egyiptomból, a szolgaság házából való szabadítás során. Ahogy az Isten vezette őket hosszú úton, de biztosan a megérkezés felé; megszabadította őket és mindvégig velük volt engedetlenségük ellenére is. Ezért valljuk, hogy Isten népe zarándok nép, aki mindig erre a szabadító Úrra tekint.

A mai ige háttere a másik nagy ószövetségi szabadításra utal, a babilóniai fogságból való szabadulás csodájára. A kortörténeti háttér csak egy mondatban hozom ide: Krisztus előtt 586-ban a déli országrészt is fogságba hurcolják, aztán, mivel az evilági hatalom mulandó, Perzsia legyőzi Babilóniát és Kürosz perzsa király 538-ban hazaengedi a zsidókat. Ötvenezren hazatérnek Zerubbábel helytartó és Jósua főpap vezetésével. Haggeus és Zakariás próféták biztatták a népet, mert sok volt az ellenség, nagyon nehéz volt újból felépíteni a templomot, 16 évig nem történt semmi. Krisztus előtt 520-ban kezdték el lerakni a templom alapkövét és 515-ben fejezték be az úgynevezett második templom felépítését. De megtapasztalták a csodát, hogy Isten a lehetetlenségből is lehetséges szabadulást ad.

Az egyiptomi szabadulás, a Babilonból való szabadulás, a templom felépítésének csodája, mindez mintegy előképe annak a nagy szabadításnak, amely Isten egyszülött fiában,

Jézus Krisztusban adatott nekünk. Aki azzal az örömhírral ajándékozott meg bennünket, hogy legyőzte egyszer s mindenkorra, halála és feltámadása által a bűnt, a betegséget, a halált, a gonosz hatalmát. A gonosz már láncba van verve, még lehet, hogy egy utolsót dühöng, de egyszer s mindenkorra legyőzött.

Mozart operája, a Don Giovanni nem csak zenetörténetileg, hanem eszméletörténetileg is egy csodálatos mű. Mozart nem is tudta, hogy még a mű egész tematikáját és zeneiségét illetően is a Szentlélek vezette, és akár akarta ezt tudatosan, akár nem, a szabadító Istenre mutatott rá. Ennek a gyönyörű műnek a vége az, hogy a gonosz, a gonoszság nem lehet határtalan ebben a világban, van számadás, vannak határok, van, amikor az Isten azt mondja, hogy állj, eddig és nem tovább. Mert Ő más életet szánt nekünk, mint amit most élünk, boldog és teljes életet. Isten szabadító Úr – ezt mutatta meg egyszülött Fiában, Jézus Krisztusban.

A gályarabok szabadulásának 350. évfordulójára tekintve ez az első, nagyon kihangsúlyozott fő üzenete ennek az igének. Gondoljunk bele, hogy a gályarabok Pozsonytól Nápolyig, és aztán a kegyetlen gályarabságban, majd Isten eszköze, a holland admirális által a szabadulásukban megtapasztalták az Isten szabadító irgalmát. De voltak olyanok, akik közben belehaltak, voltak olyanok, akik nem térhettek vissza. Mi akkor is valljuk Dániellel együtt, ha konkrétan ebben a világban nem is tapasztaljuk meg a szabadítást: „ha az Isten nem tenné is”, akkor is Ő a szabadító Úr. Ahogy Ábrahámról mondta az ige, hogy „reménység híján is reménységgel hitte”, hogy az Úr a szabadító Isten. Együtt, közösen így magasztaljuk a mi Urunkat. Jövel, Szentlélek Úristen, tedd élővé és hatóvá bennünk ezt az üzenetet, hogy minden körülmények között te vagy a mi szabadító Urunk. Jöjj, Szentlélek Úristen!

A mai szakasznak a következő üzenete, hogy az Úr nem csak szabadító, hanem ebből következően minket biztató, bátorító Isten. Adja az Ő igéjét, rajta keresztül megszólít bennünket vasárnapról vasárnapra, alkalomról alkalomra. Lelke élővé és hatóvá teszi a szabadítás örömhírét, az evangéliumot. Újból biztatva megerősíti bennünk a reményteli ember állapotát. Olyan nagy csoda azt az ige egyházában megtapasztalni, amikor a gyarló, dadogó emberi beszéd megelevenedik, amikor a Biblia holt betűje megelevenedik

és üzenetet ad nekünk. Akár csak egy üzenetmorzsát, mert lehet, hogy fáradt vagy, nem tudsz figyelni. De hát ha adatik valami kis üzenetmorzsa, amit hazavihetsz, ami vigasztal, ami erőt ad, ami biztat, ami biztatja Isten népét, és amivel egymást is biztathatjuk. Ez az ige, az igehirdetés csodája, és ez az igei üzenet most így hangzik: „nem erővel, nem hatalommal, hanem az Úr lelkével”. Vagyis nem emberi erővel, hanem az Isten erejével.

Nem emberi, gyarló, önző, mindent letaroló hatalommal, hanem az Isten krisztusi hatalmával, amely a szelíd szeretet hatalma, szolgáló hatalom, önatadó hatalom, nem önmagának élő hatalom. Így elmondhatjuk az apostollal együtt, hogy „mindenre van

erőm a Krisztusban”. De ne kísértjük az Istent, jól értsük ezt a kifejezést, hogy mindenre van erőm. Amikor olyan éleetszakaszunk van, hogy erőfeletti erő kell, akkor ad erőfeletti erőt arra az időszakra. Az ember visszatekint az ilyen éleetszakaszára, és utána azt mondja: nem is tudom, hogyan tudtam végigcsinálni. Hát úgy, hogy az Úr adott erőfeletti erőt arra az időszakra. De ha „mindenre van erőm a Krisztusban”, az azt is jelenti, hogy le tudom tenni azokat a terheket, amelyeket nem Ő tett rám, hanem én hordozom azokat a batyukat engedetlenül. Már rég le kellett volna tenni. Mindenre van erőm, még erre is. És arra is van erőm, hogy a nyers erő világában a krisztusi szolgáló hatalom kockázatát felvállaljam és felvállaljuk. Jövel, Szentlélek Úristen, hogy a te igéd üzenetét, ezt a biztató, bátorító, igét meg tudjuk élni!

Most átéljük azt a csodát is, hogy Isten nem csak hirdeti nekünk az igét, hanem láttatja is ezt. Nem olvastam fel az egész szakaszt, de itt egy látomásról van szó, amelynek üzenete van. Zakariás egy gyertyatartót lát, egy tállal, hét méccsessel, két olajfával. Nem megyek most bele ebbe a látomásba, mert kimerítené az időkeretet, de Isten mindig úgy biztat bennünket, hogy adja az ő igéjét, és mindig láttatja az ő biztató igéjének üzenetét, hogy ő szabadító Úr. Láttatja minden nap, valami apró örömmel, valami biztos, látható, megtapintható bátorítással. Minden reggel kapunk, minden nap kapunk ilyen látható biztatást is, vegyük ezt észre. Ennek a csúcsa teológiai értelemben a hirdetett ige mellett a látható ige, a sákramentum, ami nem csak láttatja az Isten szabadító és biztató Úr voltát, hanem az üdvösségre meg is pecsételi azt. Mindjárt megtapasztalhatjuk biztatásként azt a csodát, hogy mi, evangélikus, református testvérek itt a Dunántúlon – és köszönjük Szemerei püspök úrnak és minden szervezőnek, hogy ez a gondolat adatott – átélhetjük a közösséget a feltámadott Krisztussal és egymással, a bűnök bocsánatára, az új és az örök élet bizonyosságára. Nagy szükségünk van erre a közösségre. Egészen biztos vagyok, hogy Isten még ott a gályarabok evezőpadján is, közösségükben, éneklésükben megadta nekik igéje által ezt a biztatást, hogy kitartsanak. Igét hallva, énekelve, imádkozva, minden nyomorúság elle-

nére meglátva azt, ami az Isten kegyelme, amibe lehet kapaszkodni. Megtapasztalták azt a biztatást, amit énekeltünk az istentisztelet elején. József Attila fordításában hadd próbáljam elmondani: „Erős várunk nekünk az Isten, kemény vasunk és vértünk, Ínségben együtt van velünk, megvált és harcol értünk. Önnön erőnk csak délibáb, és bizony esnénk esten, De harcba küldi egy Fiát értünk maga az Isten. Érted-e, ki az? Jézus az igaz. Sok a had, egy a fő: Krisztus, a győzedelmes.” Szabadító Urunk van, biztató Urunk van, ezt a biztatást a Lélek által vegyük magunkhoz, és ezzel betöltekezve vigyük tovább, biztassuk ezt a világot. S harmadszor nagyon röviden: Isten szabadító, minket biztató és minket tanúságra hívó Úr. Erről is szó volt a mai igében, mindjárt rámutatok. Zakariás a látomás értelme kapcsán elbizonytalanodott. Tudod, hogy mit jelent? – hangzik a kérdés. És őszintén kimondja, hogy nem tudom, nem értem. Kell a magyarázat, kell a Szentlélek magyarázata. Amikor kimondom, hogy Isten bennünket tanúságra hívó Úr, akkor meg kell vallanunk a gyengeségünket: Urunk, olyan sokszor elcsüggedünk, olyan sok mindent nem értünk, olyan sok mindent nem tudunk. Sokszor a te igéd üzenetében is elbizonytalanodnánk. Ahogy a templomépítő népet támadták kívülről, támadták belülről, és azt mondták, hogy kicsi kezdet ez. Hát nyilván a salomoni templom szépségéhez, nagyságához képest a zerubbábeli templom picinyke volt és egyszerű. Hányszor úrrá lesz rajtunk a csüggedés, a félelem. Nem értjük, elfáradtunk, belefáradtunk. Itt szólal meg különösképpen a mai napnak a mottója: „az én lelkemmel”. Jöjj, Szentlélek Úristen, ne engedd, hogy elcsüggedjünk, ne engedd, hogy belefáradjunk, ne legyen kiégés.

A szabadító, bennünket biztató Isten tanúskodásra hív ebben a világban, hogy vigyük az élet örömhírét, hogy Isten az élet Istene, és biztassunk másokat a szabadító Isten evangéliumával. Egy a lényeg: mindent tegyünk meg, és mindent várjunk az úton, mint a gályarabok. Jövel, Szentlélek Úristen, a mi csüggedő pszichénket járja át a te pneumád, hogy tanúságot telessünk a te szabadító, biztató irgalmadról, és egy összevissza világban az ebből következő örökké való életrendről. És Isten megáld bennünket.

Akik lerakták az alapot, felépítették a templomot, egészen a záróköig. Ez akkor így történt. De adatik ez úgy is, hogy valaki az alapot rakja le, valaki tovább építi, s egy következő nemzedék majd ráteszi az zárókövet. De ott lesz a mi munkánkon, tanúságtételünkön, állhatatosságunkon, odaadásunkon, hűségünkön az Isten áldása. A görbe kiegyenesedik Isten Lelke által, a hegy síksággá lesz, és nem csak a kőtemplom épül fel, hanem a lelki templom is. Mert testvéreim, hát ez a feladat, hogy a házasság legyen templom, hogy a család legyen templom, hogy a gyülekezet legyen templom, hogy a világ legyen templom. Egyébként megemésztjük, felzabáljuk egymást – bocsánat a szószerzőkre nem illő kifejezésért.

Halleluja! Szabadító Urunk van, biztató Urunk van, minket tanúságra hívó Urunk van. Jövel, Szentlélek Úristen, erősíts meg bennünket ebben. Ámen.

Elhangzott: 2026. május 16-án Sárovaron az Dunántúli Református Egyházkerület és a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület közös missziói napján

„Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus”

Ágostai hitvallás VI. cikk – Az új engedelmességről

Az Ágostai Hitvallás VI. cikkelye az új engedelmességről a reformáció egyik legkényesebb és egyben legnehezebben érthető tanítását tárja elénk. Nem véletlen, hogy a történelem során újra és újra magyarázatra szorult, s talán napjainkban sem könnyebb megszólaltatni sajátos üzenetét.

Ennek oka mélyen az emberi gondolkodásban rejlik: logikánk szinte ösztönösen összekapcsolja a cselekedetet az érdemmel. Azt feltételezzük, hogy ahol teljesítmény van, ott jutalom is jár; és ahol jó cselekedet van, ott annak szükségszerű következménye nemcsak az embertársak, de Isten elismerése is. A reformáció azonban éppen ezt a természetesnek tűnő vallásos logikát kérdőjelezi meg.

A hitvallás így fogalmaz: „*Tanítják továbbá, hogy ennek a hitnek jó gyümölcsöket kell teremnie, és hogy a jó cselekedeteket, amelyeket Isten rendelt, Isten akarataért kell megtennünk, nem pedig abban bízva, hogy ezekkel a cselekedetekkel Isten színe előtt érdemessé lehetünk a megigazulásra.*” A hangsúly tehát nem a jó cselekedetek tagadásán van, hanem azok helyes teológiai rendjén. A reformáció nem a cselekedetek ellen emel szót, hanem az ellen, amikor azokból a gyarló ember saját megigazulásának kíván alapot ácsolni.

Ez a gondolat pedig mélyen biblikus. Jézus a jó fa és a jó gyümölcs példázatában nem azt tanítja, hogy a gyümölcs teszi jóvá a fát, hanem éppen fordítva: csak a jó fa teremhet jó gyümölcsöt (vö.: Mt 7,17–18). Ha tehát jó gyümölcsöt szeretnénk látni, mindenekelőtt a fának kell jóvá lennie. A bűneset valóságában azonban egyikünk sem ilyen jó fa. Az emberi természet nem képes önmagát megjavítani, sem saját erejéből Isten előtt igazzá válni. Ezért mondja Jézus a szőlőtő és a szőlőveszsző példázatában: „*Nélkülem semmit sem tudtok cselekedni*” (Jn 15,5). Pál apostol is erről tanúskodik, amikor ezt írja: „*...A mi alkalmasságunk Istentől van*” (2Kor 3,5). A keresztény élet kezdete tehát nem az ember erkölcsi erőfeszítése, hanem Krisztussal való közössége. Nélküle semmik vagyunk és semmit sem tehetünk;

vele azonban életet és áldást nyerünk, és mások számára is áldássá lehetünk. A VI. cikkely szoros egységben áll a hitvallás IV. cikkelyével, amely a hit általi megigazulást vallja. Az új engedelmesség nem előfeltétele, hanem következménye a megigazulásnak. A jó cselekedetek nem megszerzik Isten kegyelmét, hanem abból fakadnak. Ahogy a hitvallás folytatja: „*Mert a bűnbocsánatot és a megigazulást hittel lehet megragadni, amint Krisztus szava is bizonyítja: Bár mindezeket megcselekedtéték, mondjátok: haszontalan szol-*

gák vagyunk.” Az ember Isten előtt soha nem hivatkozhat saját teljesítményére, mert még a legjobb cselekedetei sem teszik őt érdemessé az üdvösségre. Heidelbergi disputáció 2. teológiai tétele szerint: „*Még kevésbé képesek az embereket előbbre vinni azok a cselekedetek, amelyeket a természetes jóindulat segítségével – ahogyan mondják – sűrűn gyakorolnak.*” Luthernek ez a tanítása a cselekedeteknek az üdvösség összefüggésben való elégtelen voltáról az énekeiben is tükröződik: „*Nálad nincs is másnak helye, / Mint csak az irgalomnak. / Az emberek jótettei / Kevésnek bizonyulnak. / Előtted nem kérkedhetünk, / Nékünk nincs semmi érdemünk, / Csak kegyelmedből élünk.*” (EÉ 402/2)

Az Ágostai Hitvallás VI. cikkelye tudatosan kapcsolódik az egyházatyák tanúságtételéhez is, amikor Ambrosiust idézi: „*Is-*

ten azt végezte, hogy aki Krisztusban hisz, az üdvözülni, és cselekedet nélkül, egyedül hittel, ingyen nyeri el a bűnök bocsánatát.” A reformáció tehát nem új tanítást alkot, hanem újra felfedezi az evangélium eredeti rendjét: a kegyelem megelőzi az ember minden cselekedetét. Összefoglalva elmondhatjuk, hogy az üdvösség összefüggésében a cselekedeteinknek nincs „vásárlóértéke”, ahogy Luther tanítja: az üdvösségért semmit sem adhatunk cserébe, hiszen Istent a cselekedeteinkkel nem tehetjük gazdagabbá. A felebarátot azonban igen. A jó cselekedetek valódi iránya ezért soha nem vertikális, hanem mindig horizontális: nem Isten kegyének megszerzését célozzák, hanem a másik ember javát szolgálják. A szeretet konkrét cselekedeteiben Krisztus ajándékai érkeznek meg embertársainkhoz.

A megigazulás ezért nem pusztán jogi állapotváltozás, hanem Krisztus valóságos jelenléte az ember életében, amely akkor kezdődik, amikor Krisztus igéje, az evangélium megszólal, az ember szívét átjárja, és új életet teremt. Ennek a keresztény identitásnak talán a legmélyebb megfogalmazását szintén Pál apostolnál találjuk: „*Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus*” (Gal 2,20). Innen érthető meg az új engedelmesség is. A hívő ember nem kényszerből, nem jutalom reményében, és nem is elismerés vagy érdemszerzés céljából cselekszik, hanem hálából. Ami kívülről engedelmességnek látszik, az valójában Krisztus munkájának természetes gyümölcse. A VI. cikkely végső üzenete ezért ma is időszerű. A keresztény ember nem azért teszi a jót, hogy igazzá váljon Isten előtt, hanem azért, mert Krisztusban már megigazult. Csak a jó fa terem jó gyümölcsöt. Ez pedig nem az emberi teljesítmény eredménye, hanem egyedül kegyelemből, Krisztusért, hit által történik. A hitből fakadó új engedelmesség így nem az üdvösség ára, hanem az üdvösség örömteli következménye: annak az életnek a természetes kibontakozása, amelyben többé nem önmagunknak és önmagunkért élünk, hanem amelyben már a Krisztus él és munkálkodik.

Weltler Gábor

Mohács és a reformáció

Az 1526. augusztus 29-én bekövetkezett vereség történelmünk emblemikus traumája: a középkori Magyar Királyság összeomlásának kezdete, az ország három részre szakadásának előzménye. Jelképe az önálló Magyarország megszűnésének és annak az időszaknak a vége, amikor a Kárpát-medence mint független politikai és gazdasági egység létezett. Hiszen ezután már csak a Habsburg birodalom gyámsága alatt volt képes egyben maradni, majd annak megszűnésével szétszaggatták azt, ami a természet rendje szerint is összetartozna.

A reformáció kezdete kilenc évvel előzte meg a mohácsi csatát. Luther Márton 1517-ben közzétett tézisei nyomán Európa-szerte megindult az egyház megújulásának folyamata. A magyar királyság területére is hamar eljutottak a wittenbergi tanítások, elsősorban a külföldi egyetemeken tanuló diákok, a

kereskedelmi kapcsolatok és a német ajkú városok közvetítésével. A reformáció első magyarországi évtizedei egybeestek az ország politikai, gazdasági és katonai válságával. (Ennek egyik oka többek közt a Fuggerek felvidéki bányavállalkozásai körüli bonyodalmak. Miszerint szemet szúrt a budai udvarban a bányahaszon kivitele az országból, ezért intézkedéseket hoztak a Fuggerek ellen. Kitértek az első bányászláadások, és a rendkívüli befolyással bíró augsburgi bankárcsalád bosszúból, finoman szólva nem támogatta az európai összefogást a török ellen.)

Jól érezték ezt a worms birodalmi gyűlésen részt vevő magyar küldöttség tagjai, akik azzal a céllal érkeztek, hogy a török elleni védekezésre segítséget eszközöljenek ki a Német Római Birodalom részéről. Werbőczy István Luthert vacsorára is meghívta és magánbeszélgetésben kérte tanai visszavonására, annak érdekében, hogy a birodalomnak ne az egyház kérdéseivel kelljen foglalkoznia, hanem a török elleni védekezésre koncentrálhasson. A reformáció tanai terjedése ellen a Mohács előtti években több rendelkezés is született Magyarországon, a leghírhedtebb az 1525. évi rákosi országgyűlés határozatára, amely kimondta: „Lutherani omnes comburantur” – „Minden lutheránust meg kell égetni.” Ezt megelőzte az 1523-as budai országgyűlés, amely Luther követőit és azok támogatóit fő- és jószágvesztéssel fenyegették. Persze ezek nem vezettek tömeges üldözésekhez, de azért volt áldozatuk pl. Sopronban. Egyébként a magyar nemesség a lutheri reformációt a német befolyással azonosítva utasította el, mivel főleg Habsburg Mária királyné budai körében és a városok német polgársága és papsága közül kerültek ki. A mohácsi csata következtében nem csak királyát veszítette el

az ország, hanem az ország vezető rétegének jelentős része is. A csataterén halt meg az esztergomi érsek, több püspök és főpap, ami a középkori egyházi vezetésben súlyos veszteséget jelentett. A középkori államrend megrendülése együtt járt a hagyományos egyházi struktúrák meggyengülésével. A mohácsi vész után a Budáig nyomuló török seregek felégették a budaszentlőrinci pálos főkolostort, a magyar középkor egyik legjelentősebb spirituális központját. A későbbi időben, főleg Buda török általi elfoglalása után és a törökök hódoltság térhódítása miatt a szerzetesek egy része a biztonságosabb északnyugati országrész kolostoraiban folytatta tevékenységét, gyakran azért is, mert a kolostorokat hadi célra használták föl. Viszont ellenpéldaként a nép között élő ferencesek közül számosan a reformáció első igehirdetőivé váltak, úgy mint Dévai Bíró Mátyás, vagy Sztrárai Mihály. Az egyházi intézményrendszer megingása elősegítette a hirdetett ige fontosságát hangsúlyozó evangéliumi tanok befogadását, amely nem volt struktúrafüggő. Nyilván az emberek számára egyre sürgetőbbé vált a kérdés: miért jutott idáig az ország, és hol található a reménység forrása? És erre a kérdésre az evangélium adott éltető választ a krízishelyzetben is. Erre gondolni kell az évforduló kapcsán.

A török hódoltság területén szabadon terjedt a reformáció irányattól függetlenül. Ezért is történt, hogy a hódoltsági területeken később a református, a királyi Magyarország területén pedig inkább a birodalmi törvények által jobban tolerált evangélikus ág vált általánosabbá. Későbbiekben a végvári rendszer kialakulása után az erődökben szolgáló katonák ottmaradása és helytállása egyre fontosabbá vált a bécsi udvar számára, ezért valamilyen szintű szabad vallásgyakorlatot biztosítottak a számukra. Így válhattak a végvárak evangélikus fellegrákká a 18. század első feléig, a rendszer megszűnéséig, ahol mint pl. Nagyvásonyban jelentős iskolát alapíthatott hallei minták alapján Szeniczey Bárány György. Valamint a nemesi címmel nyugdíjazott végvári katonák a polgári életben is szabadabban gyakorolhatták evangélikus hitüket a nemesi falvakban.

A hagyományban élő ember gondolkodásában a történelmi eseményeknek mindig lelki jelentősége is volt. A mohácsi vereséget sokan Isten ítéleteként értelmezték, amely bűnbánatra és lelki megújulásra hívja a nemzetet. A katolikusok a reformáció terjedése miatt isteni büntetésnek gondolták a tragédiát, a lutheránusok pedig a középkori egyház romlottságának következményének látták. Egy biztos, ezzel a történelmi tragédiával új korszak kezdődött hazánk történelmében, és a megmaradás az emberekre nézve nagyrészt a hirdetett evangéliumnak köszönhető.

Németh Szabolcs

Börtöntől az evangélizációig

Amikor felkérést kaptam arra, hogy Nyíregyházáról Sárvárra utazzak egy evangélikus-református közösség csendesnapjára, egyből éreztem, hogy ez nem pusztán egy meghívás.

Több mint háromszáz kilométer választja el egymástól a két várost, de az ember hamar megtanulja, hogy Isten országában a kilométereket nem térképen mérik, hanem engedelmességben. Ha Ő hív, akkor nincs közel vagy távol – csak indulás van. Hajnalban vágtam neki az útnak. Az autó monoton zúgása közben volt időm gondolkodni. Szeretem ezeket a hosszú, „magányos” utakat, ahol mégsem vagyok sosem egyedül. Eszembe jutott, milyen különös az élet. Volt idő, amikor rendőrök kísérték egy egészen másik irányba, bilincsből, megtörten, reménytelenül. Most pedig önként indulok útnak, egy Bibliával a táskámban és egy szintivel a csomagtartóban, hogy arról beszélhessek, mit tett velem Krisztus. Az ember néha csak utólag érti meg, milyen csodálatos forgatókönyvet ír számára az Úr.

A helyszín egy gyönyörű kastély házasságkötő terme volt. Amikor beléptem, megálltam egy pillanatra. Isten különleges ajándéka életemben, hogy méltatlan, gyarló mivoltom ellenére is megengedi számomra azt, hogy Őt szolgálhassam. Hogy bizonyóságot tethessek Róla, és hogy betölthessem annak az ígéjének az ígétét, amivel még a börtönben szólított meg:

„Ha megtérsz, újra a szolgálatomba állhatsz...” (Jer 15,19)

Szolgálataim előtt szeretek kicsit elvonulni. Beszélgetni Istennel, elkérni Tőle a gondolatokat, és azt is, hogy áldjon meg mindenkit az Ő számba adott szavaival, akiknek az életébe áldást szeretne hozni szolgálatom által. Az ilyen alkalmak előtti csendességekben rendszerint felmerül bennem a kérdés: vajon hányan jönnek el? Most kifeje-

zetten imádkoztam azért, hogy ha kedves Istennek, akkor válasszák sokan ezt az alkalmat a gazdag kínáltból. Hiszen a kastély különböző helységeiben számos rendezvény folyt egyszerre. Nos, a terem zsúfolásig megtelt. Minden széken ültek, sokan már a földön foglaltak helyet, mert egyszerűen nem maradt több ülőhely. Az emberek arcán várakozás volt. Érezhető volt, hogy nem egy előadást szeretnének végighallgatni, hanem találkozni szeretnének valamivel – vagy inkább Valakivel –, aki túlmutat rajtunk. Negyvenöt percet kaptam. Ennyi idő papíron nem sok. Ha valaki elmesélné az egész élettörténetét, talán egy egész nap sem lenne elég. Mégis újra és újra megtapasztalom, hogy Isten néha negyvenöt perc alatt többet végez el egy ember szívében, mint mi hosszú évek alatt próbálnánk. Őszintén beszéltem. Nem próbáltam szebbre festeni a múltamat, mint amilyen volt. Nem titkoltam el a bukásaimat sem. Beszéltem a bűnről, a rossz döntésekről, a szégyenről, és arról a mélységről, amely végül a börtön falai közé vezetett. Sokszor megkérdezik tőlem, nem nehéz-e erről nyilvánosan beszélni. De mindig ugyanarra jutok: ha Isten nem szégyellte felemelni azt az embert, aki voltam, akkor nekem sincs jogom szégyellni azt, amit Ő már megbocsátott. Szabadulásom utáni első bizonyágtételeim előtt sokszor megkérdezte tőlem a feleségem: „Apa, nem félsz kiállni annyi ember elé és elmondani nekik az életutadat?” S nekem erre a kérdésre Pál apostol szavai jutottak eszembe: „Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem lennék Isten gyermeke.” A börtönről sok embernek ugyanaz jut eszébe: rácsok, zárkák, bezárt ajtók. Nekem is ez jutott eszembe,

amikor oda kerültem. Ma azonban már tudom, hogy ott történt életem legnagyobb szabadulása. Furcsán hangzik, de a legszabadabb emberré akkor váltam, amikor fizikailag a legkevésbé voltam szabad. Mert ott talált rám Jézus Krisztus. Nem egy látványos csoda történt. Nem nyíltak ki maguktól az ajtók, nem estek le a bilincsek. Valami sokkal mélyebb történt: megnyílt a szívem. Rájöttem, hogy egész életemben menekültem Isten elől, miközben Ő végig keresett engem. És amikor már minden emberi kapaszkodóm elfogyott, Ő akkor sem fordított hátat nekem. Erről beszéltem Sárváron is. Nem azért, hogy bárkit meghökkensek, hanem azért, mert hiszem, hogy a bizonyágtétel nem a múlt dicsőítése, hanem Isten kegyelmének bemutatása. Nem az a fontos, milyen mélyre estünk, hanem hogy milyen magasra tud felemelni Krisztus. A legszebb pillanatok mégsem azok voltak, amikor én beszéltem, hanem amikor láttam a hallgatóság arcát. Volt, aki mosolygott, volt, aki könnyes szemmel figyelt. Többen együtt nevettek velem, amikor egy-egy önironikus

történetet meséltem a régi életemből, és érezhető volt az is, amikor egy megázó mondat után néma csend ült a teremre. Az a különleges csend, amikor már nem az ember szavai dolgoznak, hanem Isten Lelke. Számomra mindig ezek a csendek a legbeszédeesebbek. A zenés bizonyágtétel különleges ajándék. Egy-egy ének néha ott is megérinti az embereket, ahol a szavak már nem jutnak tovább. Jó volt látni, hogy sokan együtt énekeltek, és hogy az alkalom végére már nem előadó és hallgatóság állt egymással szemben, hanem testvérek, akik ugyanannak a Megváltónak a kegyelméből élnek. Sokszor megkérdezik tőlem, nem fárasztó-e újra és újra elmondani ugyanazt a történetet. Mindig mosolyogva válaszolok: ugyanaz a történet, de soha nem ugyanazoknak az embereknek. És Isten minden alkalommal új szíveket készít elő. Ezért nincs két egyforma bizonyágtétel. Hazafelé vezetve már sötét volt. Az autópályán egymás után suhantak el mellettem a kilométerek, de a gondolataim még mindig a kastély házasságkötő termében jártak. Azokon az arcokon, azokban a tekintetekben, azokban a kéz-

fogásokban, amelyeket indulás előtt kaptam. Volt, aki csak ennyit mondott: „Köszönöm, hogy őszinte voltál. Olyan jó látni, hogy Krisztusban mindenre van megoldás.” Más azt mondta: „Erre most nagyon nagy szükségem volt...” Ezekért a mondatokért érdemes útra kelni. Hiszem, hogy Isten ma is ugyanúgy munkálkodik, mint kétezer évvel ezelőtt. Nem változott meg. Ma is képes új életet adni, összetört embereket helyreállítani, reményt vinni oda, ahol már minden elveszettnek látszik. Az én történetem sem rólam szól. Ha rólam szólna, valószínűleg egy szomorú befejezéssel érne véget. De mivel Krisztus lett a történetem főszereplője, ezért a legmélyebb fejezetek után is új lapok következhetnek.

Bizonyágtételeim végén röviden bemutattam könyvem is. A börtönévek alatt ugyanis Isten elhívott az írásra. Novellák, könyvek, egypercesek, áhítatok, elmélkedések tucatjai születtek meg ott és akkor – de azóta is. Olvasóim számára legkedvesebbnek mégis a már több ezer példányban elkelt „Rendez-Ő” című könyvem, melynek története után folyamatos az érdeklő-

dés. 18 hónapig írtam reggeltől-estig, és estétől-reggelig a börtönben. Két-három oldalanként küldtem ki keresztlányomnak, aki begépelte, visszaküldte, lektoráltuk, javítottunk és így tovább... Aztán a szabadulásom után még egy év ráfordítással megszületett „A” könyv. Címe beszédes: életünk filmjének forgatókönyvét egészen bizonyosan a legjobb rendező írta. („Alaktalan testedet már látták szemeim...napjaid már akkor megszámláltam, amikor még egy sem volt meg belőle...” 139. Zsolt.) A könyvről (is) mesélve még inkább erősödött az előadó-hallgató kötelék, és bizony ez alkalom után is sokan vittek könyvemből.

Hálás szívvel indultam haza. Nem azért, mert sokan voltak – bár megható volt látni a zsúfolásig megtelt termet –, hanem azért, mert újra megerősödtem abban, hogy Isten egyetlen összetört életet sem ír le végleg. Ő a legmegrongáltabb történetekből is képes evangéliumot formálni. És ha egyetlen ember is úgy ment haza azon a napon, hogy egy kicsit közelebb került Krisztushoz, akkor megérte minden megtett kilométer.

Tomasovszki Pál

A gályarabok emlékezete

Egyházkerületi missziói napot rendeztek május 16-án Sárvárott. Két évforduló ünneplésére került sor – a református testvérekkel közösen – a Nádasdy-vár falai között. Nagyobb hangsúlyt kapott a 450 éves egyházkerületünk kapcsán való emlékezés, de a 350 éve szabadult gályarabok és szabadítójuk, Michiel de Ruyter holland admirális emléke előtt is méltóképpen tisztelegtünk. E sorok írója előadásában igyekezett felvázolni a gyászos események előzményeit, illetve hátterét, de beszélt a gályarabság gyötrelmeiről is, majd további kiadványokat, könyveket ajánlott a téma elmélyültebb kutatásához, megismeréséhez. Az alábbiakban az előadás vázlatos összefoglalását adjuk.

1648-ban véget ért ugyan a 30 éves háború, de továbbra is viták voltak arról, melyik felekezet képviseli az igaz válást. Idehaza Mohács után sem csitulak a harcok a magyar és a török csapatok

között. A győztes Szentgotthárdi Csata is csak a szégyenteljes Vasvári Békét eredményezte. Az osztrákok által kötött béke után nemeseink zúgolódtak, szerették volna I. Lipótot eltávolítani. A leple-

zett Wesselényi-féle összeesküvés után szörnyű megtorlás következett. Többek mellett 1671-ben lefejezték III. Nádasdy Ferencet, a sárvári vár tulajdonosát is. A Habsburgok bünbakkeresése ezzel még nem ért véget. Szerintük az ország állapotáért a protestánsok a felelősek. A protestáns értelmiség perbefogása után a köznemességet vegzálták, a kisebb településeken pedig erőszakos térítés folyt. Elkezdődtek a protestánsüldözések, templomfoglalások.

Egyháztörténetünk az 1671-től 1681-ig tartó időszakot gyászévtizedként tartja számon. Három év alatt öt rendkívüli törvényszéket tartottak. 1671-ben Pozsonyban tartották az első, amely után többeket megkínóztak, könyveiket máglyára vetették, vagyonuktól megfosztották a bíróság elé citáltak. A második törvényszék Nagyszombaton ült össze 1672-ben. Ennek elsődleges célja a pozsonyi gyülekezet megsemmisítése, felszámolása volt.

Folytatás a 10. oldalon

A gályarabok emlékezete

Folytatás a 9. oldalról Elvették templomukat, iskoláikat, a lelkészeket pedig az ország elhagyására kényszerítették. A harmadikra harminchárom lelkészt idéztek be az ország különböző területeiről. A kőszegi evangélikus és veszprémi református lelkészt nem engedte el gyülekeztük, így ők megmenekültek a rájuk váró büntetéstől. A leghírhedtebb a negyedik törvényszék volt. Ez is Pozsonyban ült össze, 1674-ben. A terv szerint az akkori Magyarország területéről szerették volna beidézni az összes protestáns lelkészt és tanítót. Magyar, szlovák, német evangélikus személyeket akartak vizsgálat alá vetni. Több, mint hétszáz tanítót és lelkészt hívtak, közülük 336 jelent meg. A legfiatalabb 26, a legidősebb 75 éves volt. Az eljárás során 120 főről van feljegyzés. A vádpontok: vallásghalászás, összeesküvésben való részvétel, cimborálás a törökkel. Nem vádoltak meg külön senkit, kollektív ítéletet hoztak. A vádat hamis feljegyzésekkel, névtelen tanúvallomásokkal támasztották alá. Három lehetőséget kínáltak fel, bármelyik aláírása után szabadon távozhattak volna. A szóban forgó nyilatkozatok: kötelezi magát hivatala letételére, felveszi a katolikus vallást, illetve elhagyja az országot. Mivel senki sem volt hajlandó semmit sem aláírni, mindnyájukat halálra ítélték. Később ezt fogságra változtatták. Kisebb-nagyobb csoportokban

különböző várakba – Sárvár, Kapuvár, Berencs stb. – hurcolták el őket. Egy idő után a megalázott, különböző kényszerítéseknek kitett életben maradt szerencsétleneket elindították Nápoly felé, hogy ott az osztrák Habsburgok a spanyol Habsburgoknak adják el őket gályaraboknak. Az utat Kolonich Lipót, a későbbi esztergomi érsek szervezte meg. Nem titkolt jelszava volt: „Magyarországot rabbá, aztán koldussá, végül katolikussá teszem.”

Volt még egy ötödik törvényszék is. Itt vagyonek Kobzás és száműzetés volt az ítélet.

A gályarabság a Mediterránium térségben bevett büntetési forma volt egészen a gőzhajózás megszüntetéséig, a 19. század elejéig. Kényszerként alkalmazták az elfogott ellenség katonái, az elítéltek, a foglyok stb. esetében. Hajukat, szakállukat, bajuszukat leborotválták, vállukon megbélyegezték őket, majd hatosával evezőpadokhoz láncolták a szerencsétleneket. A munka általában 15-20 óra volt. Evezés közben szájukat felleckelték, hogy hangot se hallathassanak, közben pedig birkacsülökkel „nógatták” őket serényebb munkavégzésre. Hitvány ételek – korpa, kásafélék, ecetbe mártott kétszersült – került eléjük. Pihenő idején a pad alatt, vagy – saját ürüléküket kerülendő – a padokon hajtották álomra fejüket. Az emberpróbáló

munka, a rettenetes bűz, a bánásmód sokakat hamarosan megszabadított a földi pokoltól. Ez a sors várt a protestáns gályarabokra is. Kegyetlen körülmények közt 70 főt indítottak el az Adriai tenger felé, de hagytak hátra többeket hazai börtönökben is, például a horvát Frangepán-kastély tömlőcében. A források szerint 38 elítéltet adtak el Nápoly kikötőjében. Nagy felháborodást váltott ki – különösen az északi államokban – a protestáns prédikátorok gályákra való eladása. Gyűjtést is szerveztek. Ennek köszönhetően a gályarabokat egy holland admirális, Michiel de Ruyter szabadtotta ki az embertelen körülmények közül. A dél-italiai hajókról 26, a szádrévi börtönből 4, a várakból 10 fő szabadult élve. Különböző művészeti és irodalmi feldolgozások témaválasztása lett a gályarabság. Az emlékiratok közül Kocsi Csörgő Bálint és Otrókócsi Fóris Ferenc nyomtatásban is megjelent munkái nagyobb könyvtári gyűjteményekben hozzáférhetőek. Az előbbi szerző visszaemlékezései alapján született meg Moldova György Negyven prédikátor című történelmi regénye. A pozsonyi törvényszék eredeti iratanyagára S. Nagy Katalin lelt rá az esztergomi Prímási Levéltárban. 2002-ben ki is adta Vitetnek ítélőszékere... címmel.

Az előadás befejezése könyvajánlóval ért véget. És feltettük magunknak a kérdést: – Mi a helyes? Ha hitünket felvállalva szembe nézünk a halállal, vagy kompromisszumok árán az életre szavazunk?

V. Molnár Zoltán

Sárvári emléktábla létrejött

1978-ban, reformáció ünnepén az itteni gyülekezeti teremben a sárvári reformációról tartott előadást az akkori szombathelyi főiskola tanára: Kiss Gyula. Az előadás után megkért arra, hogy menjek el a város vezetőihez és tájékoztassam őket arról, hogy ha itt, a várban egy emléktáblát helyezünk el egy Sárváron életét áldozó szlovák nemzetiségű lelkész emlékére, akkor Csehszlovákiában egy magyar nemzetiségű híres emberről is lehet emléktáblát kihelyezni.

Hamarosan elmentem a városházára, ahol az akkori tanácselnök és a párttitkár fogadott. Amikor elmondtam ezt a lehetőséget, azzal utasították el az ötletet, hogy „jelen állás szerint a gazdasági helyzetünkben más fontos feladatokat kell elvégezni.”

Sajnos, akkor az emléktábla állítása elmaradt. Jött a rendszerváltás, és 1993-ban Szabó Imre volt a város polgármestere. Neki sok egyháztörténeti tárgyú könyvet adtam. Ezeket olvasva elcsodálkoztam azon, hogy a reformáció mennyire sokoldalúan gazdagította Sárvárt. Ő ajánlotta föl, hogy a város egy emléktáblával emlékezik az itt szenvedő gályarab papokra. Az 1993-ban elkészült emléktábla leleplezése ökumenikus istentisztelet keretében történt. Ezen Márkus Mihály református és Szebik Imre evangélikus püspökök prédikáltak, és Fabiny Tibor egyháztörténész professzor tartott megemlékezést.

Emlékezzünk az itt szenvedő evangélikusokra.

Elsőként emlékezem az itt elhunyt evangélikus lelkészről, SVETZKI ANDRÁSRÓL. 1674-ben a nyitra vármegyei Ság evangélikus gyülekezetének lelkésze volt. Ez a helység ma Szlovákiában a nagyszombati kerület galgóciban található. Szlovák nemzetiségű lakosok éltek itt évszázadok óta itt. Pozsonyba kapott idézést sok lelkésztársával együtt. Itt hoztak halálos ítéletet fölöttük, és „rabosították őket”. Sárvára jövet hamarosan legyengült, és betegsége egyre inkább eluralkodott szervezetén. Korabeli feljegyzések arról szólnak, hogy „nagy türelemmel és szent békétűréssel viselte fogságának kellemetlenségeit”. Azt is feljegyezték, hogy „Ő maga sem énekelni, se hangosan imádkozni nem tudott gyengesége miatt, ezért a többieket kérte, hogy énekeljenek előtte kedves énekeket és mondják fel előtte az Írás (A BIBLIA!) válogatott mondásait”. 1675 január 6-án vízkereszt ünnepén halt meg. Úgy tudták, hogy 46 éves volt. Társai már életében és a halála után is a 88. zsoltárt énekelték, imádkozták mellette. Később itt temették el. Ruhájára az akkori vár kapitánya tartott igényt.

LÁNYI JÁNOS szerepel elsőként az emléktáblán. Róla tudjuk, hogy a Gömör megyéből Uhorkából idézték a pozsonyi tárgyalásra. Uhorka ma Gömörhorka néven szerepel a községek között. Őt is elítélték, Sárvára hurcolták majd innen vitték tovább, és végül a buccarii vár börtönébe helyezték el társaival együtt. Ez a vár a Zrínyi család birtoka volt. A felségárulási per után császári tulajdonba került. Ennek a várnak a börtöncelláit több évtizede nem használták. A szűk cellák a papok bőrét lehorzsolták, és hamarosan többen megfertőződtek. Őt hónapi elviselhetetlen szenvedés után jöttek a jezsuiták és szabadságot ígértek, ha aláírják az áttérésről. Az ottlévő papok közül tízen a szabadulásnak ezt a módját választották 1675. december 27-én.

Közöttük volt Lányi János is, akinek későbbi életéről nem tudunk.

CSUTKA JÁNOS felsővásárdi evangélikus lelkész volt. Nyitra vármegyéből származott. Divéken volt az ordinációja, majd Zsámbokréten szolgált és felsővásárdi lelkész lett. Ez a falu a galgóciban található. Csutka Jánost ide választották lelkésznek 1665-ben. A többi elítélt pappal együtt

került Sárvára, majd később a buccarii vár börtönébe. Innen szabadultak ki, amikor aláírták az áttérési iratot. További sorsa ismeretlen.

GLOGOVIVUS JÁNOS azon kevesek közül való, akik nemesi származásúak voltak. Ismert a nemesi címerük is. Köviben és Eperjesen tanult. Lelkész lett Baradlán, Tiszolcon és Cserepesen. Innen idézték Pozsonyba. Sárvára került és később Buccariba. Amikor aláírta az áttérési iratot, megszabadult a mérhetetlen szenvedéstől. Visszatért családjához, ahol a fia folytatta a lelkészi munkát.

FÜLÖP JÁNOSRÓL is kevés feljegyzés maradt fenn. Azt tudjuk, hogy lelkészi ordinációja Privigyén

1659-ben történt. Ezután a Nyitra megyei Vitkócon, majd az Esztergom megyei Bajna gyülekezetében volt lelkész. Ő is megjelent Pozsonyban, majd Sárvára hozták. Itt közel egy esztendő szenvedése után kényszerítették Buccariba. Ebben a börtönben szenvedett 5 hónapig, ami után ő is aláírt, és távozott.

MENSATORIS ISTVÁN korábban alsókubini evangélikus lelkész volt. Ez a kisváros a zsolnai járásban található. Mensatoris életútja teljesen hasonló volt a korábban ismertetett evangélikus lelkészekkel. Most szeretnék idézni egy 1676 május 8-án Velencében íródott levélből, amelyet a hollandiai Utrechtbe írtak:

„Beszámolhatok még hét ágostai és három református hitvallású testvér elvesztéséről, akik szenvedéseik következtében szomorú példát szolgáltattak a buccarii börtönben (katolizáltak), de az összes többi nyolc református nagyon állhatatos maradt. Közülük hárman mártírok lettek - a többi várja a szabadulást”.

RAFAIDES JÁNOS ő a Nyitra megyei Pásztón volt evangélikus lelkész. Ezt megelőzően Zellén szolgált. Az ő élete is nyomon követhető Pozsonyon, Sárváron át Buccariig. Sőt még addig is, amíg aláírt az áttérésről. Ismeretlen helyre távozott.

A legutolsó evangélikus lelkész, aki itt Sárváron is szenvedett, ROHÁCSI JÁNOS. Jeszenben született Túróc vármegyében. Ordinációja a nyitra megyei Divéken volt 1664-ben. Lelkeszi szolgálatot végzett Pacolán és Csermenden a nyitrai kerületben.

Köszönjük Testvéreinknek,

hogyan eddig is adományokkal támogatták a Dunántúli Harangszót!

Kérjük megrendelőinket és Előfizetőinket, hogy továbbra is adományaik befizetésével támogassák újságunk megjelenését, melyet az alábbi számlára lehet befizetni:

Számlakezelő: **Zalaistvándi Evangélikus Egyházközség**

Számlaszám: UniCredit Bank **10918001-00000028-48030025**

Külföldről: **IBAN: HU20 1091 8001 0000 0028 4803 0025**

A közlemény rovatra kérjük beírni a megrendelő neve és címe mellé: **Adomány DH**
(Egy újság egy évre szóló önköltségi ára 2.000 Ft/példány) • Kérésre csekket küldünk!

Sárvári emléktábla létrejötté

Innen idézték Pozsonyba. Az előző papokkal együtt őt is Sárvára vitték, majd Buccariba. Itt szenvedett, míg a többi társával együtt ő is aláírt és kiszabadult.

Most pedig jöjjenek a református lelkészek.

Az emléktáblán szereplő első református lelkész CSUZI CSEH JAKAB. Ő Losoncon született 1639-ben, és Pápán a dunántúli reformátusok püspökeként 1695-ben halt meg. Pápai és sárospataki diákság után holland és német egyetemeken gazdagította tudását. Hazatérve Kecskeméten és Komáromban vállalt tanárságot, majd Komáromban és Losoncon lett református lelkész. Innen idézték Pozsonyba 1674-ben, elítélték, majd májusban tovább vitték Sopronon keresztül Sárvára. Itt egy éven keresztül volt a többiekkel a vár börtönében. 1675 július 2-án indították tovább a papokat Grácon át Triesztbe. Különös módon itt Beregszászi István hanvai református lelkésszel együtt lehetőséget kaptak arra, hogy ha megfelelő mennyiségű pénzt gyűjtenek, kiválthatják magukat a fogságból. Velencén át Bécsbe mentek pénzt gyűjteni a kiszabadulásra. A meghatározott időre nem tudták a 2600 tallért összegyűjteni, ezért csak őket engedték szabadon. A többi 18 papot a buccari vár börtönébe szállították. Csuzi Cseh Jakab európai körúton számolt be szenvedéseiről. Visszatérve lelkész lett Komáromban, Losoncon, Kocsban, Debrecenben, Szőgyön és végül Pápán, ahol püspökké is választották. Hat nyomtatásban megjelent munkája ismert. Kortársai így méltatták halála után: „Kora tudományosságának színvonalán állott, valóban nagy ember volt”. Egyik méltatója hiányérzettel zárta megemlékezését: „Sajnos emlékezéseit nem írta le!”

GÖMÖRI JÁNOS uzapanyiti református lelkész volt. Ez a község a rimaszombati járásban található. Innen idézték Pozsonyba, ahol halálra és minden vagyonának elkobzására ítélték. 1674 nyarán került Sárvára, majd egy év múlva a kapuvári rabokkal Buccariba vitték. A tíz lelkész egyike volt, akik aláírták a reverzalist. Életének későbbi története ismeretlen.

LADMACZI ISTVÁN Gömör vármegyében Szelicén volt református lelkész. 1636-ban született. Pozsonyból kapta az idéző levelet 1674 februárjában és március 13-án jelent meg társával az idézésre. Április 4-én elítélték Pozsonyban, ahol szabadon járt-kelt és csak május 30-án vetették börtönbe. Ez a feljegyzés maradt róla: „Börtönből előhozatván, elvitetett Sárvára, hol jun. 2-án bilincsbe verve fogságba tétetett. Itt volt egy év és egy hónapig.” Ezután Grácon keresztül Triestbe, majd Buccariba vitték. Itt 1676. május 2-ig elmondhatatlan szenvedést éltek át. Szalontai István pápai ügyvéd hozta a szabadulásról szóló császári leiratot. Szüneteseinek történetét feljegyezte. Velencében és később Zürichben élt. Ezután hazatért családjához.

SZENTKIRÁLYI ANDRÁS Nemesradnóton - Gömör megyében született. Diák volt Debrecenben és Sárospatakon, tanulmányait 1654-ben fejezte be, és lehetőséget kapott hollandiai tanulmányútra. Hazajövele után iskolai rektor volt Gálszécsen, és Rimaszombaton. Innen választotta meg Zsip református gyülekezete lelkipásztorának. Ez a község Rimaszombattól keletre 13 kilométerre található. Szentkirályi Andrást is Pozsonyba idézték és elítélték. Őt is Sopronon keresztül Sárvára vitték az itteni vár börtönébe. Kocsi Csörgő Bálint, aki összegyűjtötte a különböző

helyszíneken szenvedő papok sorsának történetét, hallomás útján felje-

gyezte, hogy Szentkirályi András testének egy része lebénult. Ilyen betegen is tovább vitték Sárváról Trieszten át Buccariba. Itt halt meg az embertelen körülmények miatt 1675. december 7-én. Ma Nemesradnóton és Zsipen a református templomban emléktábla hirdeti az utókornak az egykori lelkipásztor áldozatát.

SZENTPÉTERI MÁNGÓ ISTVÁN a Miskolc melletti Sajtószentpéteren született. Ő is sárospataki diák lett, 1654-ben fejezte be tanulmányait. Ebben az időben többeknek lehetőség adódott külföldi egyetemek látogatására. Szentpéteri M.I. németországi tanulmányútja után a szendrői gyülekezet rektora lett. Innen hívták el a simonyi gyülekezet lelkészének. Ez a város a trencsényi kerületben található. Innen idézték Pozsonyba, ahol a beidéztettek között találta a fiát: ifj. SZENTPÉTERI MÁNGÓ ISTVÁNT is. Ezután közös utat jártak, és egyikük erősítette a másikat út közben, majd Sárváron az egyre nehezedő terhek hordozásában. Az a csoportot, amelyhez tartoztak, Grácon keresztül vitték Velencébe, majd hajóval útnak indították, később pedig gályarabnak adták el őket. Olyan vihar támadt a tengeren, hogy kénytelenek voltak visszafordulni és Triesztben tették ki, és majd Buccari várába vitték őket. Olyan várbörtönbe kerültek, amelyet évtizedek óta nem használtak. Nyirkos, dohos, csupa fertőzött helységekbe helyezték el őket. Nem lehet csodálni, hogy néhány hónap után közülük 10-en tízen mindent aláírtak, csak hogy ki meneküljenek ebből a pokolból. Ezek között az aláírók között volt az ifjú Szentpéteri Mángó István is, akinek a későbbi életének alakulásáról eddig nem került elő írásos emlék. Édesapja idős Sz.M.I. 1676. május 2-án szabadult másik négy társával együtt, amikor Szalontai István pápai ügyvéd hozta Buccariba a kiszabadító császári rendeletet. Ezután Velencén át Zürichbe mentek felerősödni. Később visszatért Simonyiba és itt halt meg 1685-ben.

P. TATAI ISTVÁN tornaajlai református lelkész Gömör vármegyéből származott. Debrecenben tanult. Először iskolai tanító lett Kontraskriban és Körösön, majd ezután választották lelkésznek a tornaajlaiak. Innen idézték Pozsonyba. Életének részletes ismertetését írta le Kocsi Csörgő Bálint: „A lelkészeket kísérő katonákat Kövér Gábor kapitány irányította. Útjukat éles kövek, és hegyi utak nehézsége között az ottani horvátok bosszantása, gúnyja és kegyetlensége nehezítette. Lábujaikról a körmök - egynek kivételével - elhullván kimerülten és erőtlően megérkeztek Buccariba. Itt olyan börtönbe vetették őket, hogy ahol nyakvassal és láncokkal keresztül-kasul megkötve éjjel - nappal setéségekbe szenvedtek olyan helyzetben, hogy sem ülni, sem állni nem tudva 80 napig folytonosan feküdni kellett” (Ekkor jöttek a jezsuiták, és aki aláírta a reverzalist, azt szabadon engedték. Lehet csodálkozni, hogy tízen közülük mindent aláírtak??!!)

Az ott maradt öt papnak még tovább fokozták a szenvedését. Így írja a megemlékező: „Egy kevés kölest és árpakenyeret adtak - de a végén 15 napig semmit nem adtak(!) csak vizet.”

Május 2-án szabadultak. Az ötből egyikük ezen a napon halt meg. Négyen Velencébe mentek, ahol két hónapon keresztül felerősítették őket. Onnan Zürichbe mentek, majd később hazatérhettek.

Solymár Gábor

Gályarabok nyomában - Nápoly¹

Nyugalmazott református és evangélikus lelkipásztorok, egyháztagok kisgyülekezeteiként - Kardos Péter ny. református lelkipásztor szervezésében - gályarabjainkra emlékező istentiszteletet tartottunk 2025. május 8-án az olaszországi Nápolyban, a helyi németajkú evangélikus egyházközség templomában.

Ez alkalomból elhelyeztünk a templom bejáratánál egy emléktáblát is, amelyen magyarul, angolul és olaszul a következő felirat olvasható: „Nem felejtethjük el a gályarabság sokezer

is iszonyatos munkát végzett közöttünk – mégis hisszük és valljuk: a helyes emlékezésnek gyógyító, életet és közösséget formáló ereje van. És ha mi, ma, összehasonlíthatatlanul jobb körü-

áldozatát, közöttük a 40 magyar református és evangélikus prédikátort, akik 'hitük által még holtuk után is beszélnek'. (Zsidók 11,4)”. A négy nyelvű (magyar, olasz, német, angol) emlékező istentiszteleten Fabiny Tamás ev. püspök az evangélikus egyház, e sorok írója a református egyház képviselőjeként mondott beszédet. Az istentiszteletet megelőzően zárandokcsapatunk a nápolyi öbölre néző Molosiglio Garden parkban egy molinót is kifeszített a templomi emléktábla fent említett szövegével.

De kell-e, és ha igen, miért kell még ennyi év után is emlékeznünk és emlékeztetnünk közös történelmünknek erre a szomorú időszakára? Nem volna jobb mindezt már elfelejteni? Lehet, hogy korunk 'felejtéskultúrája' már így

mények között élve és gondolkodva, esetleg értetlenül fogadnánk a gályarabok bátorságát, akkor ez elsősorban a mi gondunk volna, rólunk szólna.

350 évvel ezelőtt megrendítő támadás érte a 17. századi Magyarország értelmiségének legnépesebb táborát, a protestáns prédikátorokat és tanítókat. Történetüket, helyzetüket csak akkor érthetjük jól, ha azt a század társadalom- és egyháztörténetébe ágyazva értelmezzük. Ha pedig Sárváron vagyunk, akkor áttekintésünket Pázmány Péter (1570-1637) esztergomi érsekkel, bíborossal kell kezdenünk, aki Felelet c. művében (1603) válaszolt a híres sárvári prédikátor, Magyar István, Az országokban való sok romlásoknak okairól című (1602), a magyar reformáció történetfilozófiáját összefoglaló

művére. Több méltatója szerint Pázmány protestáns országban született, de katolikusban hunyt el. Ennek a jól hangzó állításnak a második fele nem egészen helytálló. Igaz ugyan, hogy Pázmány rendkívül eredményes volt a főrangú földbirtokosok és jobbágyaik katolikus hitre térítésében, de megtörni még nem tudta a két protestáns egyház erejét Magyarországon. Ezt a feladatot a következő nemzedékek katolikus főpapjai és I. (Habsburg) Lipót császár/magyar király főemberei végezték el. Pázmány idejében ugyanis nem csak kaptuk, hanem még adtuk is az üteket (ld. Magyar műve). A század utolsó harmadában tevékenykedő főpapok viszont, a jezsuita befolyás alatt álló I. Lipót (hallgatolagos?) beleegyezésével, úgy indultak a protestantizmus kiirtására, hogy a védekezés minden eszközétől megfosztották egyházainkat. Ennek az erőszakos ellenreformációnak a legvéresebb szakaszát (1671-1681) nevezzük a magyar protestantizmus gyászévtizedének, amikor a korábbi, főúri protestánsüldözés állami szintre emelkedett.

A központosításra törekvő hatalom elsődleges célja a magyar rendi ellenállás letörése volt, melynek élén éppen Nádasdy (III.) Ferenc, Sárvár ekkor már katolizált főura állt. A leleplezett összeesküvés vezetőit, köztük Nádasdy Ferencet, kivégezték (1671), de a felszámolt összeesküvés jó ürügy volt a protestáns egyházak elleni próbaperekhez. A próbaperek sikerén felbuzdulva a Szelepcsényi György esztergomi érsek elnökletével felállított pozsonyi rendkívüli törvényszék 1674-ben több mint 700 protestáns lelkipásztort és tanítót idézett be, akiknek mintegy a fele meg is jelent Pozsonyban. Az 1674. április 4-én kihirdetett halálos ítélet elől a megjelentek *Folytatás a 14. oldalon*

¹ A Dunántúli Ref. Egyházkerület és a Nyugati (Dunántúli) Ev. Egyházkerület közös missziói napján (Sárvár, 2026. május 16) elhangzott, vetítettképes előadás rövidített, szerkesztett változata. Az előadást kiegészítette Lentulai Attila ny. ref. esperesnek az ácsi református egyházközségben szolgált gályarab prédikátorról, Komáromi Sulye Istvánról szóló referátuma.

Gályarabok nyomában - Nápoly¹

Folytatás a 13. oldalról csak úgy menekülhettek meg, ha katolizálnak, lemondanak hivatásukról, vagy száműzésbe mennek. Mintegy százan emelt fővel vállalták hitük és hazájuk szabadságáért a halált is. Csak a protestáns európai államok felháborodása és tiltakozása miatt változtatták az ítéletet, „ke-

gyan tudták magukra venni egy olyan élet terhét, melynek megoldását, a kiutat – emberileg nézve – nem láthatták előre? Ezek az emberek benső bizodalmaik és a külső szabadulás utáni vágyuk között örlődve is hitték, hogy életük végső meghatározója nem a külső világ, hanem a hozzájuk naponként lehajló isteni kegyelem.

Hitték: létük nem a gályákhoz láncolt, elvetélt sors, mert egész életre szóló Isten-kapcsolatuk a mennyhez köti őket. Tudták: az evező nem csak meggyötör, ha-

nem előbbre, Isten felé is viszi életük hajóját. Ezért nem a halálfélelem foglyaiként menekültek Istenhez, hiszen Őbenne bíztak „eleitől fogva”. A saját nemzeti és hitbéli sorsközösségük-höz tartozást életparancsnak tekintették, ezért nem tetszelegtek az ártatlan áldozat szerepében. Nem akartak „hit-hősök” lenni, hanem amint lehetett, siettek haza gyülekezeteikhez, szolgálni.

Jól szemlélteti ezt a Lentulai Attila esperes úr által bemutatott Komáromi Süllye István ácsi gályarab életpéldája, aki az átélt szenvedések után, amint lehetett, hazajött gyülekezetébe. Három és fél éves távolléte alatt feleségét és gyermekét a gyülekezet eltartotta, az addig helyettesítő lelkész pedig azonnal, önként átadta a helyét a gyülekezet hazaérkező lelkipásztorának. Ezért a gályarabok számunkra koronatanuk, valahányszor igazolnunk kell a magyar protestantizmus jogát az élethez. Kétféle volt a hitvallásuk, háromféle a nyelvük, mégis itt valósult meg először az igazi testvéri közösség a magyarhoni evangélikusok és reformátusok között. Sorsukkal ma is tanítanak minket. Nem is egy-egy személy, hanem végső soron ez a lelkipásztor-nemzedék maga volt minden tiszteltet érdemlően nagy. A kultúratörténet

Johan Huizingát erősen foglalkoztatta a ’történelmi nagyság’ kérdése. Úgy vélte, mind a Th. Carlyle által kidolgozott ’hős’, mind a J. Burckhardt-i értelemben vett ’történelmi nagyság’ súlyát veszített fogalom. Szerinte „a szentség az egyetlen minősítés, amely megáll, ha az emberi képesség legmagasabb megtestesülését kívánjuk kifejezni”. Azt hiszem, gályarabjaink tiltakozásának elsőként a szentség eme dimenziójába való besorolásuk ellen. Marad tehát megnevezésükre a ’mártír’ fogalom, de természetesen nem a római katolikus szóhasználat, hanem a sajátos újszövetségi jelentés értelmében. Martys az, aki másokat is meggyőző erővel, szavakban és tettekben bizonyosságot tesz az evangéliumban felismert igazságról.

A gályarabok debreceni emlékoszlója előtt tisztelgő II. János Pál pápa utóda, a nemrég elhunyt Ferenc pápa tíz egynéhány évvel ezelőtt, a napjainkban világszerte üldözött keresztyénekkal kapcsolatban a „vér ökumenéjéről” beszélt. Azt gondolom, ez a kijelentés a 17. századra is érvényes. Gályarabjaink esetében azokra az őseinkre emlékezünk, akiknek szívét a Krisztusért való együtt szenvedés tüze forrasztotta eggyé, és akik életüket az evangélium erejébe vetett hittel élték meg, és fejezték be. Akár Nápoly vagy Szicília földje fogadta be őket, akár a tenger hullámai nyelték el, vagy éppen magyar földben nyugszanak, mi, maiak, az ő énekeiket énekeljük tovább Isten vándorló népeként, az egy Krisztus-test tagjaiként.

Befejezésül hadd idézzem Ravasz László (1882-1975), néhai református püspök száz évvel ezelőtt (1926) mondott szavait a gályarabokkal kapcsolatban: „A gályarabok mártírúma olyan óriási erkölcsi tőkéje volt egyházunknak, hogy két és fél évszázad esztendőn keresztül éltünk belőle, mint valami csodálatos kenyérből. Ha nem vigyáztunk, elfogy a kenyér”.

Vladár Gábor ny. ref. lelkipásztor

A negyven éves szolgálat elismerése

Németh Jenő negyven évig volt presbitere, huszonnyolc évig gondnoka a Győr-Ménfőcsanakai Evangélikus Egyházközségnek. Az évfordulón, idén márciusban hűséges, lelkiismeretes és sokrétű szolgálatának elismerésül egyházkerületi érmet vehetett át Szemerei Jánostól, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspökétől.

Németh Jenő 1959-ben született Ménfőcsanakon. Szülei gazdálkodtak, a tsz-ben dolgoztak. A mély vallású, hívő evangélikus család kötődött az anyagyülekezethez, a győrújbaráti, majd miután megépült, a ménfőcsanakai templomhoz, az édesapa a gyülekezet gondoka volt. Németh Jenő az általános iskola elvégzése után Győrben szobafestőnek tanult, 1981-ben mestervizsgát tett, 1984-től 2015-ig egyéni vállalkozóként dolgozott.

– Gyerekként belenőttem a gyülekezetbe – mesélte Németh Jenő – Szeneskalya fűtötte a templomot, telente vasárnaponként az öcsémmel korán reggel mentünk a kályhára vigyázni. Szüleink négy órakor begyűjtötták a kályhát, hogy a kilenc órakor kezdődő istentisztelet idejére meleg legyen a templomban. Hat órakor keltünk, és míg a szülők az állatokat gondozták, figyeltünk arra, hogy ki ne pattanjon parázs a kályhából. Gyerekkorom óta az egyház, a gyülekezet elkötelezettje vagyok.

1957-ben tették le a ménfőcsanakai templom alapkövét, 1961-ben szentelték fel. Édesapja aktív tagja, 1970 és 1985 között, haláláig a gyülekezet gondnoka volt, majd miután fiatalon meghalt, megüresedett a helye. A gyülekezet akkori lelkésze, Lupták Gyula, Ráskai Ferenc, az anyagyülekezet felügyelője és a presbiterek úgy gondolták, a korábbi gondnok fiának közük kell tartozni: 1986-ban megválasztották presbiternek. Felemelő érzés volt számára „a vének tanácsába” tartozni, fogalmazott, részt venni a gyülekezetet érintő kérdésekben, ügyekben, döntésekben. 1998 és 2014 között Győr város képviselőtestületének tagja volt, pályázatok benyújtásánál személyes kapcsolatait is használta a gyülekezet érdekében. Németh Jenő Hanvay László lelkész idejében, 1998-ban lett gondnok.

A ménfőcsanakai gyülekezet abban az időszakban kezdett önállósodni, leválni a győrújbaráti gyülekezettől. Viharos időszak után, 2001-ben vált önállóvá. Döntöttek a lelkészlakás építéséről, a Salakta Gyula építőipari szakember által tervezett épület másfél év alatt elkészült, mely sokak szerint a Győr-Mosoni Evangélikus Egyházmegye legszebb lelkészlakása lett. Az ügyek intézését Pécsingerné Németh Enikő jelentős mértékben segítette.

Percze Sándor 2006-ban lett a gyülekezet lelkésze. Németh Jenő gondnok elmondta, jó kapcsolatban voltak, nagyszerűen tudtak együtt dolgozni, a lelkész mindenben támogatta az elképzeléseit. Ekkor készült el a toronyóra, a templom ablakainak és a járólapoknak cseréje, az oltárkép. 1984 után 2003-ban ismét kifestette a templomot. Kicsérélték a harangot; Németh Jenő öt nap alatt 3,5 millió forintot gyűjtött össze a gyülekezeti tagoktól, barátoktól, ismerősöktől. 2020-ban megrendelték az új harangot, szeptemberben felszentelték. A presbitérium döntött a templom tetőszerkezetének cseréjéről, a torony rézfedést kapott. A korábbi gondnok hozzátette, mindhárom fia konfirmációjánál készített valamilyen emléket vagy adományozott valamit: kapaszkodót a templom oltáránál, a nyílászárók cseréjét, a faragásokat a szószéken, toronyórát csináltatott. Richárd fia 1986-ban született, villamosmérnök, három gyereke van, Ménfőcsanakon él. Az 1989-ben született Szabolcs szobafestőnek tanult, majd elvégezte a főiskolát, statikusmérnök lett, bátyjával közösen egy építőipari vállalkozásban dolgozik. Győrújbaráton él, két lánya van. Attila 1993-ban született, szakács lett, most egy autókozmetikai műhelyt vezet szülei családi házában udvarán. Németh Jenő elmondta, ő újította fel

a győri püspöki hivatal épületét, festette ki a püspökök lakását, a nádorvárosi templom altemplomát, a ménfőcsanakai katolikus templomot. Gondnokként bérbe vette, rendbe tette, gondozta a ménfőcsanakai evangélikus templom kertjét, ahol két tenispályát csinált, melyek a mai napig üzemelnek. A hit megtartó erő számára. A vasárnapi istentiszteletek az erőgyűjtés, a feltöltődés, a megpihenés alkalmai, csak nagyon ritkán hiányzott, így nevelték őt szülei, ő pedig a gyerekeit. Kezdetben nagy ünnepeken, később a hónap első vasárnapján voltak úrvacsorák, azokra mindig tiszta lelkiismerettel készültek.

2015-ben gerincműtete volt, Németh Jenő két évvel később abbahagyta a vállalkozását, azóta rokkantnyugdíjas. Bár a korábbi tisztújításon, 2024-ben még vállalta a presbitérium jelöltséget, később úgy döntött, ha megéri egyházi szolgálatának negyvenedik évfordulóját, elköszön. 2022-ben Pongrácz Máté lett a gyülekezet lelkésze, aktívan, lendületesen, nagyszerűen fogja össze a fiatalokat, a presbitériumba sok fiatal került be. Németh Jenő átadta a gondnoki tisztséget. Vasárnaponként jelen van az istentiszteleteken, odafigyel a gyülekezet életére, és – mivel korábban a telefonjára programozta a harang megszólaltatásának indítását -, „harangozóként” még szolgál.

Németh Jenőnek a Győr-Ménfőcsanakai Evangélikus Egyházközségben, a Győr-Mosoni Evangélikus Egyházmegyében, és a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerületben évtizedeken keresztül végzett, hűséges, lelkiismeretes és sokrétű szolgálatának elismerésül egyházkerületi érmet adományoztak, melyet a kitüntetett a negyven éves évfordulón, a március 1-ji istentiszteleten vehetett át Szemerei János püspöktől. **Balla Emőke**

Pillangó

Kamaszkoromban láttam a békéscsabai Szabadság moziban a Pillangó című világhírű filmet Steve McQueen és Dustin Hoffman főszereplésével. A film plakátját elkértem a mozigépésztől.

Fél évszázada őrzöm, az ágyam felett tartom. A főszereplő mellkasát ábrázolja a grafika egy hatalmas tetovált pillangóval, jelképezve a szabadulás vágyát és beteljesülését.

Pillangót gyilkossággal vádolva ártatlanul ítélik el életfogytiglanra. Francia Guyanában tartják fogva. Többszöri sikertelen szökéskísérlet és embertelen szenvedések után idős emberként mégis sikerül a szökése, szabadulása.

Ez a valóságallappal bíró történet mélyen érintett. A filmben nincs szó vallásos hitről, Jézusról, megváltásról, de az ember szabadság utáni vágyáról igen. Ez a vágy az elhalványult istenképűség jele. A legtöbb emberben, népben, közösségben tapasztalható. Az egyiptomi szolgaságban élő zsidók vágyódtak a szabadulásra. Nyilván azok is, akik nem hittek szívük szerint az Istenben. És az Úr megszabadította őket is.

Szabadulni szeretnénk minden fájdalomtól, teherrel, megaláztatástól, igazságtalanságtól, rossz, káros szenvedélytől. Ezt az egészséges vágyat cinikus, az emberi méltósággal visszaélő hatalmak, erők, közösségek igyekeznek negatívan bemutatni. Gátlást akarnak így kialakítani bennünk: ne gondolkozz, ne kérdezz, engedelmeskedj. Így volt ez a szocializmusnak nevezett korszakban, és így van ez mai is.

Mindig is része volt szolgálatomnak a szenvedélybetegekkel való foglalkozás. Az elmúlt két évben egyházunk megbízásából Újratervezés néven szervezettebben is vihettem ezt a szolgálatot. Társadalmunkban, egyházainkban is sok a baj, nyo-

morúság ezen a téren. A szakma legalább húsz féle szenvedélybetegséget tart számon: alkohol-, drog-, gyógyszer-, szerencsejáték-, internet-függőség... Sok megrázó történetet ismertem meg. Egy nyolcvan éves nagymama kérte segítségemet, tanácsomat külföldön élő unokája ügyében. A tizenhat éves fiú nem jön ki a szobájából, kimaradt az iskolából, vagdossa a karját és nonstop internetezik.

A függők túlnyomó többsége tehetetlen, sokuknak betegségtudata sincs. Szabadító, gyógyító intézményeinkbe csak úgy lehet bejutni, ha az érintett maga jelentkezik, elismeri tehetetlenségét és segítséget kér.

Az Anonim Alkoholisták tizenkét pontjából az első: „Beismertük, hogy tehetetlenek vagyunk az alkohollal szemben – hogy életünk irányíthatatlanná vált.” Erre a felismerésre sok esetben valamilyen nagy trauma, rémisztő diagnózis, szétesett család vezet a bajban lévő.

Egy középkorú férfi sokévnnyi szenvedélybetegség után akkor döntött a gyógyulás mellett, amikor tizenöt év után a párja elhagyta. Ez a trauma elég volt ahhoz, hogy abbahagyja az ivást, drogozást, szerencsejátékot. A legutóbbi gyógyító hétünk végén csendesen megvallotta: ezen a héten megtértem.

Több olyan történetet ismerek, amikor valaki saját döntése alapján, önerőből megváltozik. Ez az esetek kis százaléka. Legtöbbször szükség van addiktológiai kezelésre, szakszerű lelkigondozásra és több hónapos rehabilitációra. Mi keresztyének úgy gondoljuk, hogy csak Jézus adhat gyógyulást, szabadulást. Lényegében igen, ez így van, de tudnunk kell, hogy a teremtés által belénk kódolt szabadságvágy és a nem hívó orvosok, családtagok, intézmények is eszközök lehetnek Isten kezében.

Szeverényi János

Szabadulás a szabadságból

Be kell, hogy valljam, hogy én jártam már börtönben. Nem is egyszer. Rendszeres bejáró voltam a Kozma úti börtönbe.

Mondhatom, hogy hála az Istennek, nem fogvatartottként, hanem missziósként. A Magyar Testvéri Börtöntársasággal, rendszeresen minden héten szerdán jártunk be börtönökbe, fogvatartottakhoz. Találkoztam közelről azzal az élménnyel, hogy milyen az, amikor valaki, hosszú, akár nyolc-tíz év után szabadul. Nálunk Magyarországon, elég nagy a visszaesések száma. Érdekes olvasmányom volt, mikor is több szociológus arra a megállapításra jutott, hogy a legtöbben nem tudunk mit kezdeni a szabadsággal. Bármennyire furcsa, de lehet, hogy megszoktuk és talán szeretjük is, ha megmondják, hogy mit kell tenni! Ott bent a börtönben pedig mindent megmondanak. Mikor kell kelni, lámpát leoltani, mikor lehet fürdeni vagy épp telefonálni. De maga az a pillanat, amit kicsit szeretnék kimerevíteni, hogy ott ül a cellájában a fogvatartott és már csak négy, három, kettő nap van hátra és SZABADUL. Volt olyan fogvatartott is, akit kint vártam a börtön bejárata előtt. Az a pillanat, mikor jön a kis táskájával, megáll, körbe néz és talán el sem hiszi, hogy szabad. Szabadulása van a börtönből. Szabadulás a fogságból. Megrázó, megható és felemelő érzés.

Mert nyilvánvalóan szeretünk szabadulni attól, ami gúzsba köt, ami fogságban tart. Szabadulni egy kapcsolatból, ahol bántanak, szabadulni egy rossz szokástól, szabadulni egy szenvedélybetegségből. Szabadulni már végre a munkahelyünkről, az anyóstól vagy teljesen megszabadulni

a bűnünkből vagy ebből a földi, időben és térben zárt világból. Szabadulni pár kilótól. A lényeg, hogy valami történjék már, szabaduljunk már valamitől! Azon gondolkodom, hogy ez a nagy szabadási vágy jó-e? Jó-e az, hogy mindig mindentől, akár jótól vagy rossztól, folyamatosan, szabadulni szeretnénk? Csak legyünk már végre szabadok! Mindegy, mitől meg mikor, csak legyen már szabadulás! Közben lehet, hogy épp ez a vágyunk tesz minket fogollyá. Mert szerintem sokszor az tesz emberré és az alakít emberivé, hogy nem tudok, de lehet nem is akarok már SZABADULÁST! Csak megélni azt, ami van, hisz valahol ez az, ami emberi. A küzdelmünk, a vitáink, az alkatunk, a szokásaink, a félelmeink, a hiányosságaink, erénytelenségeink, rossz vagy jó döntéseink. Ezek tesznek minket emberré és emberivé. Ez az emberi sorsunk, földi küzdelmünk. Hogy igazából, teljesen, mindentől ebben a földi világban sosem fogunk szabadulni. Ez alatt nem beletörődést értek, hogy akkor végül is mindegy, nem kell törekedni semmi jóra, mert úgysem fog menni, meg hát no, emberi vagyok ÉN is, nem? Sokkal inkább valamiféle állapotra törekszem magam is. Arra az állapotra, mikor meglátom, megértem és megélem, hogy úgy lehetek szabad, hogy közben nem vagyok teljesen szabad. Úgy vagyok kicsit fogoly ebben a földi életben, hogy valami szabadságot ott belül, ahol az Isten lakik, mégis csak megélek.

„Ducunt volentem fata, nolentem trahunt” (Seneca) A végzet a készségességet vezet, a vonakodót vonszolja. *Uram, készségesen adom át az életemet. Te vagy a szabadulás!* **Kadlecsik Zoltán**

Függőség és szabadulás

A fenti szó asszociációs tartománya igencsak bőséges, ám bármilyen irányba indulnak el gondolataink, legyen az valamiféle megkötöttség feloldása, béklyók levetése, valamely nemkívánatos állapot magunk mögött hagyása, a szó mindenképpen egy új léthelyzet kezdetét jelzi.

Ebben az írásban a szabadulás egy sajátos esetét, a kémiai- és viselkedési függőségből történő felépülés kérdését szeretném röviden bemutatni, elsősorban nem szakmai szemmel, hanem a folyamat lelki vonatkozásaira figyelve, a szabadulást, mint a lelki fejlődés és növekedés feltároló lehetőségét értelmezve. A XXI. század elejének euro-atlanti kultúrája a kémiai és viselkedési függőségek inflációjával, és az ilyen viselkedésmódok soha nem látott mértékű elterjedésével kénytelen szembesülni. A fenti jelenségekben közös, hogy a valóság átmeneti felfüggesztését, időszakos és többnyire kalkulálható realitásvesztést tesznek lehetővé használóik számára. Felépülő függők mellett dolgozó segítőként két évtizede kísérem azoknak az első, tétova lépéseit, akik felismerték, hogy útjuk előbb göröngyössé, majd szép lassan járhatatlanná vált, régi megoldási kísérleteik már nem működnek, a kényszeres szerhasználat vagy viselkedés már nemhogy örömet, de enyhülést sem hoz, és a sorozatos veszteségek, kudarcok, fájdalmak hatására elérték saját mélypontjukat, segítséget kértek, és azt ez is fogadták. A fenti helyzet általában testi-lelki-szellemi mélypontot, mély spirituális válságot is jelent, „a lélek sötét éjszakáját”, ahogy azt egykoron megfogalmazták. Ilyenkor a felépülés az én-központúság paradigmájának a feladását, „metalépést”, másodfokú változást kíván a függőtől. aki ennek nyomán megélheti a szabadulás élményét, és a tehetetlenséget maga mögött hagyva visszakaphatja döntési és cselekvési szabadságát, végső soron önmagát. A felépülés tapasztalataim szerint korántsem csupán a választott szer vagy kényszeres viselkedés elhagyását jelenti. Az adott esetre szabott részleges tettek – az úgynevezett „leszokás” – helyett egzisztenciális cselekvést, sorsfordulatot, ontológiai szintű változást javasol. Ennek a szemléletmódnak a legfontosabb értékei: megadás, részvétel, felelősségvállalás, közösség, bizalom, szolidaritás és ez a belső fordulat olyan új lehetőségeket nyit meg a függőség rabságából szabaduló számára, amit a folyamatosan végzett józanságmunka (egyéni konzultáció, öngyógyító csoportok látogatása, stb.) tesz majd lehetővé és fenntarthatóvá. A személyes paradigmaváltás keretében a felépülő a részlegességből az egészlegesség felé mozdul el, életét értelemmel teli történetként kezdi el szemlélni és megélni. A függőségből való szabadulás nem egyetlen nagy, hanem számtalan apró lépésből álló élethosszig tartó folyamat, mindennapos kitartó munka, ami magába foglalja az önismeret folyamatos fejlesztését, a fokozatos személyiségváltozást, a kapcsolati gyógyulást, a közösségi lét elsajátítását és gyakorlását, az önzetlenség, az alázat és a hála fogalmaival történő fokozatos megismerkedést. Ma már közkeletűnek számít az a felismerés, hogy az addikciók elmúlt évtizedekben uralkodó medikális alapú értelmezése zsákutcának bizonyult, így a túlzott szerhasználat és a függőség egyre kevésbé orvosi, sokkal inkább társadalmi kérdésként, válságtünetként áll előttünk. Ám a szabadulás útjára lépni, és a változás sokszor fájdalmas, de reményt hordozó munkálkodását mindenkinek önmagán kell elkezdni és elvégezni.

Nagy Zsolt PhD addiktológiai konzultáns

Berzsenyi Dániel

1776-1836

Egy életmű értéke nem feltétlenül az olvasottságával mérhető. A mai irodalombarát könnyebben közelítene Berzsenyi költészetéhez, ha a nyelvújítás hosszú folyamatában a dunántúli beszédmód nagyobb befolyást nyert volna, mint az északkeleti, s ha a kötött versformáktól nem távolodtunk volna el. A világ és az irodalom azonban már az ő életében más irányt vett, mint a saját ideái. Ám akik szeretik a jól szavalható, férfias karakterű költeményeket, nem félnek a pátosztól és a fenségtől, hazájuk sorsán el szoktak gondolkodni, ráismernek az örökké aktuális erkölcsi törvényekre, s érzik, hogy a vers zene is, azok Berzsenyi műveinél megfelelőbbet nem találnak.

Hiszem azt is, hogy a költő életrajzának tanulmányozása még jobban megszeretteti az alkotásokat. Sajnos a tankönyvekben nem sok nyoma van, hogy Nemeskürty István megírta a *Tüzes józanság* c. ihletett, szenvedélyes igazságérzettől fűtött tanulmánykötetet (Szenci Molnár Társaság, Budapest, 1993). Az életrajzból különösen kiemeli a Kazinczyval való kapcsolatot és a költemények kiadásának történetét. A sokat emlegetett sértődöttség a Kölcsy kritikája miatt így különösen éles megvilágításba kerül. Az évekig tartó huzavona, a széphalmi mester ízlésbeli merevsége és feltételei, a megvalósult kiadás megalázó körülményei végül egy barátságban való csalódásba torkolltak.

Másik két megpróbáltatás is beköszöntött Berzsenyi életében. Ifjúkori nagy szerelmét, Perlaki Juditot édesapja tilalma miatt nem vehette feleségül, s ebből egy magyar „Werther keservei” született, versek formájában. A fiatal lány édesapja Perlaki Dávid nemesdömölki evangélikus lelkész volt, aki rangon alulinak számított egy középbirtokos család számára.

Nem kis fájdalom volt a későbbiekben a szeretett szülőföld, a Kemenesalja végleges elvesztése. A családi birtokból a rokonság túrta ki Berzsenyit, a visszavásárlást pedig az 1816-os álami pénzleértékelés tette lehetetlenné, amelynek következtében odavesztek a költő megtakarításai. Így hát a somogyi, niklai korszak lett a leghosszabb

az életében, amely az 1804-es odaköltözéstől haláláig tartott. Mi a versekből csak arról értesülünk, hogy elszomorítja a vidék elmaradottsága és szegénysége, de ha elolvassuk Hársházi István *Niklai hagyományok* c. kötetét (Nikla Község Önkormányzata, Második kiadás, 1996), kirajzolódik előttünk egy példa értékű, különleges egyéniség, „Dani uraság” alakja. Az őt körülvevő szeretetet a sok monda és anekdota bizonyítja. Nekem a Festetics gróffal kapcsolatos humoros történetek a kedvenceim, de összefoglaló volta miatt mégis inkább a Berzsenyi síremlékének történetéből idéznék. Kuruc Jancsi bakonyi betyár fiai bányászták ki a köveket az 1860-ban felavatásra kerülő síremlék számára. A legenda szerint az öreg betyár így búcsúztatta a köveket, levett kalappal, könnyes szemmel: „Ti hideg és szüvtelen küjek! Örökké hirdessétek az ü nagy dicsőségét és halhatatlanságát./ Én esmervén ütet ifjú korátú fogva, szeretete a szögény népet, / Istáputla üket bajban és szükségleteiben mindenkor mellettük állt./ (...) Meg is oltalmazván én is az ü életét, mikor köztünk, betyárok között járt./ Szerette a szögényt, szeretete a Bakonyt, a Ság-högyet, a Balatont./ De meg a ten édesanyátokat, ezt a högyet, a Badacsonyt is. / Azért te kü, őrizd meg neki nyugalmát, de hirdesd az örök dicsőségét és halhatatlanságát, hogy örökké éljen a magyarság lölkében és szüvében. Ámen.” A síremléket arra a magaslatra építették, ahonnan a költő sokszor né-

Berzsenyi Dániel

zegetett a Balaton és a Badacsony felé.

Az elvágyódásból csodálatos költemények születtek; az igazságtalan kritika eredménye a *Poétai harmonisztika* c. tanulmány, amely egy szeretetelvű keresztény esztétika megfogalmazása. Sok szellemi munka ez a több mind ezer holdas birtok igazgatása, három fiú és egy leány felnevelése, házipítések, árván maradt jobbágygyermek felkarolása és sok más gyakorlati tennivaló mellett. Tudott ünnepelni. Evangélikus létére katolikus vidéken ajándékokat osztogatott búcsúkor keresztgyermekének. És Dani uraság életében vidámság is volt, mert inni nem, de táncolni szeretett, s a méhesben pipáztatva szülte gondolatait. Irodalmár látogatóival emlékfákat ültettek. Szerette Bihari muzsikáját és a komoly könyveket. Megérintette a felvilágosodás, amennyiben a kultúra fellendülését várta tőle, de gondviselésbe vetett hite, rendeltetése elfogadása, a mulandósággal való szembenézés állandóbb elemei gondolatvilágának. Ma is az ő szavaival tudjuk leginkább ostorozni nemzetünket, ha rászolgál. Nem véletlen, hogy fiai mind 48-as honvédtisztek lettek.

A nosztalgikus elvágyódás végigkíséri életét, de személyes érzelmei mindig nagyobb távlatot kapnak: „Hív szívünk csendesebb intését nem halljuk, / Az előttünk nyíló rózsát letapodjuk, / Messzebb járnak szemeink; / Bámulva kergetjük álmunk tarka képét, / Örökre elvesztjük gyakran éltünk szépét, / S későn hullnak könnyeink.” (*Búcsúzás Kemenes-aljától*)

Goór Judit

Hitoktatás és gyülekezetépítés

2024 szeptembere óta vagyok a Győri Evangélikus Egyházközség főállású hitoktatója. Csoportjaim döntő többsége 1-3 főből áll, ami egyszerre jelent előnyt és hátrányt. Pozitívuma, hogy a kis létszámú csoportokban sokkal könnyebb kialakítani azt a bizalmi légkört, ahol a gyerekek nemcsak a sikerélményeiket, hanem a nehézségeiket is megoszthatják. Adott tehát a lehetőség a lelkipásztorok beszélgetésekre, amivel tapasztalatom szerint a tanulók egyre gyakrabban élnek. A kiscsoportos lét hátránya, hogy nehezebb megéreztetni a hittanosokkal a közösség áldásait. Jó lenne, ha hallhatnák, mit gondolnak a velük egykorúak Istenről, a Bibliáról vagy éppen az egyházzal, illetve megtapasztalhatnák a közösen elmondott imádság erejét. Amikor arról álmodozom, milyen emlékezetes hittan órákat lehetne tartani nagyobb csoportokban, emlékeztetem magam Jézus szavaira: „Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.” (Mt 18,20) Úgy gondolom, hogy a gyülekezetépítés szempontjából valójában ez a kiindulópont: először Jézussal kell találkozniuk, hogy aztán egymással is közösségben lehessenek. Hol történhet ez a találkozás? Ideális esetben a család lenne az első „gyülekezet”, ahol a gyermek elfogadó, biztonságos közegben ismerkedhet meg Istennel. Sajnos a tapasztalat azonban azt mutatja, hogy sokaknál hiányzik ez az alap. A szülők egy része nemcsak a nevelés feladatát ruházza át az oktatási intézményekre, hanem az Istennel való élő kapcsolat kialakítását is szakemberekre bízva. Ilyen esetekben kifejezetten kihívást jelent az alapokról való indulás. Gyülekezetépítési szempontból fontosnak tartom azt, hogy figyelembe vegyük: a gyerekek többsége „szórványhelyzetben” él. Ez alatt azt értem, hogy nem evangélikus oktatási intézményben töltik a mindennapjaikat, hanem állami, illetve egyéb egyházi (Győr esetében római katolikus fenntartású) iskolákban. Nagy lehetőséget jelenthet számukra, ha találkozhatnak hasonló helyzetben lévő társaikkal, akik szintén egyedül járnak hittanra, vagy kisebb csoportban alkotnak „kisebbséget” az évfolyamon. Ezek a közös élmények kiindulópontot jelenthetnek és talán nagyobb motivációt is adhatnak ahhoz, hogy megismerhessék a hasonló helyzetben lévő társaikat. Még egészen friss élmény számomra az 5-12. osztályos hittanosaimnak rendezett ismerkedős alkalom. Ezt egy viszonylag hosszú felkészülési időszak előzte meg, amikor a diákok projekt munka keretében, a Teremtés történetét dolgozták fel a csoportjukkal. A munkafolyamatok során többször is felvetették, milyen jó lenne megnézni, mit alkottak a többiek. Ezekből a kezdeményezésekből született meg a projektzáró alkalom ötlete, amelyet 2026. április 1-jén tartottunk. A jó hangulatú programon 3 különböző iskolából vettek részt a diákok. Az alkalom kiértékelésénél sok pozitív visszajelzést kaptam tőlük: kiderült, hogy örülnének annak, ha a jövőben újra találkozhatnának egymással és még jobban megismerhetnék egymást. Megfontolandó, hogy akár több hitoktató összefogásával alakulhasson egy olyan csoport Győrben, amely a „szórványhelyzetben” lévő hittanosok számára lehetővé teszi a rendszeres találkozást, ezzel együtt az evangélikus identitás közösségi megtapasztalását is.

Koch Szilvia

Reményik Sándor

Mohács után

Kolozsvár, 1926. augusztus

A király szöke fején a sisak,
Tomory vasmarkában a kereszt,
Maroknyi had halálra szánt szíve:
Irgalmat nem találtak.
Mohács felett olyan csillagok álltak.

Testvér, ne kérdezd, hogy ki volt hibás,
Főúr, főpap, jobbágy vagy köznemes?
Mindenki bűnös volt és senki sem,
Hidegen hirdették a csillagok:
E nemzedéknek nincsen kegyelem.

E nemzedék lelkében meghasonlott,
És azért érett meg a lehullásra:
Teste darabokra vágattassék,
Szegeztessék az idő kapujára.
Órája ütött és napja leszállt.

Éjszaka jön, százötven éves éj.
S ki éjben születik majd,
mit csináljon?
Dolgozzék, imádkozzék, tűrjön,
várjon,
S a sírba is reménysugárral szálljon,
Ha könnyel szózott kenyerét megette.

Mert változnak a csillagok felette.

Dunántúli Harangszó

A Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület lapja • Megjelenik negyedévenként
Felelős kiadó: Szemerei János püspök
Megbízott felelős szerkesztő és terjesztés:
Koczor György
Email: gyorgy.koczor@lutheran.hu
Telefon: +36 20/824-3444
Korrekto: Benkóné Jancsó Hanna
A szerkesztőség címe:
8932 Zalaistvánd, Arany János tér 2-4.
Szerkeszti a Szerkesztőbizottság
Az újság tartalmának idézése csak teljeskörűen és a szerkesztőség engedélyével lehetséges.

Megrendelhető: E-mail: gyorgy.koczor@lutheran.hu
Postacím: 8932 Zalaistvánd, Arany János tér 2-4.
Az újság kiadását adománnyal kérjük támogatni, melyet az alábbi számlára lehet befizetni:
Számlakezelő:
Zalaistváni Evangélikus Egyházközség
Számlaszám:
UniCredit Bank 10918001-00000028-48030025
Külföldről:
IBAN: HU20 1091 8001 0000 0028 4803 0025

Készült az Asperján Nyomdában
Tördelés: Sámel Zoltán
A cikkek tartalmáért a szerző vállal felelősséget!
ISSN 1416-9770
Hátlapon a celldömölki templom harangja látható

Dunántúli
Harangszó